

UDK 355.48 (497.5 Zadar) „17“ (091)
94 (497.5 Dalmacija) „17“
929 Mladinić, Andrija
929 Filiberi, Mihovil Anđelo
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 15. travnja 2009.
Prihvaćeno za tisak: 7. listopada 2009.

Andrija Mladinić i Mihovil Anđelo Filiberi – časnici postrojbe *Croati a Cavallo* (iz društvene i vojne povijesti Dalmacije u XVIII. stoljeću)

Lovorka Čoralić
Hrvatski institut za povijest
Opatička 10
10000 Zagreb
Republika Hrvatska
e-mail: lovorka@isp.hr

Maja Katušić
Hrvatski institut za povijest
Opatička 10
10000 Zagreb
Republika Hrvatska
e-mail: mkatusic@isp.hr

U uvodnome dijelu rada iznose se opći podaci o hrvatskim postrojbama i časnicima u mletačkoj vojnoj službi tijekom ranoga novog vijeka pri čemu je težište istraživanja upravljeno na elitnu konjaničku jedinicu (*Croati a Cavallo*). Na osnovi gradiva iz Državnoga arhiva u Zadru (fondovi: Spisi zadarskih bilježnika, Spisi generalnih providura), Državnoga arhiva u Mlecima (fond: Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli: Cavalleria Croati) te Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu (Matične knjige umrlih župe Sv. Stošije u Zadru) raščlanjuju se podaci iz životopisa poručnika Andrije Mladinića i kapetana hrvatske konjaničke postrojbe Mihovila Anđela Filiberija. Težište istraživanja upravljeno je na njihove oporučne spise i inventar imovine pohranjene u Državnome arhivu u Zadru.

Ključne riječi: Dalmacija, Zadar, Mletačka Republika, vojna povijest, društvena povijest, rani novi vijek, Andrija Mladinić, Mihovil Anđelo Filiberi

Uvod: opći podaci o hrvatskome konjaništvu u mletačkoj vojnoj službi

U vojnoj, ali i u društvenoj i demografskoj povijesti Dalmacije u ranome novom vijeku važnu su ulogu imale vojničke postrojbe stacionirane (i u doba rata i u doba mira) u vodećim gradskim središtima i utvrdama. U izvorima zabilježene pod različitim nazivima (*Oltramaringi*, *Soldati Albanesi*, *Cappelletti*, *Croati a Cavallo* i drugo) te su vojne jedinice (popunjavane ljudstvom zavičajem od talijanskoga sjevera do Crne Gore i Albanije) dale ključan prinos u obrani i širenju mletačkih stečevina na širem području istočnojadranskoga uzmorja.

Za ovo je istraživanje središnji predmet interesa postrojba zvana *Croati a Cavallo*, elitna mletačka konjanička jedinica ustrojena na zadarskome dijelu dalmatinske bojišnice.¹ Prvi spomen hrvatskih konjanika usko je vezan za osmanlijske prodore (već od XV. stoljeća) i pad zadarsko-biogradskoga zaleđa pod osmanlijsku vlast tijekom XVI. stoljeća te preseljavanje tamošnjih hrvatskih plemića na mletački teritorij. Mnogi od njih poput, primjerice, moćnih hrvatskih knezova Posedarskih sa sobom dovode i članove svojih dotadašnjih vojnih družina te ustrojavaju elitne vojne jedinice koje pod mletačkim stijegom nastavljaju protutursku borbu. Zadar kao glavni grad Dalmacije, a ujedno i vodeće mletačko vojno uporište na istočnome Jadranu u svim će stoljećima biti središnje mjesto njihova djelovanja, novačenja i obuke. Hrvatsko konjaništvo posebno će biti djelatno u doba Kandijškoga (1645. – 1669.) i Morejskoga rata (1684. – 1699.) kada te postrojbe, predvođene domaćim zapovjednicima, ratuju na širem potezu dalmatinske bojišnice i vojnom učinkovitošću pridonose mletačkim osvajanjima i istiskivanju Osmanlija

¹ O mletačko-turskim ratovima u Dalmaciji u ranome novom vijeku, o ustroju mletačke obrane i vojnim postrojbama stacioniranim duž istočnojadranske obale usporedi: Giuseppe SABALICH, *Huomeni d'arme di Dalmazia*, Zara, 1909.; ISTI, "La Dalmazia guerriera", *Archivio storico per la Dalmazia*, anno III., vol. V., fasc. 30., Roma, 1928., 279.-300.; Arduino BERLAM, "Le milizie dalmatiche della Serenissima", *Rivista dalmatica*, god. XVI., fasc. 1., Zara, 1935., 47.-58.; Angelo de BENVENUTI, *Zara nella cinta delle sue fortificazioni*, Milano, 1940.; ISTI, *Storia di Zara dal 1791, Milano, 1944.*; Boško DESNICA, *Istoriya kotarskih uskoka*, sv. 1.-2., Beograd, 1950.-1951.; Seid Mehmed TRALJIĆ, "Mletačko-tursko susjedstvo na zadarskoj krajini XVIII. stoljeća", *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. 4.-5., Zagreb, 1959., 409.-424.; ISTI, "Zadar i turska pozadina od XV. do potkraj XIX. stoljeća", *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. 11.-12., Zadar, 1965., 203.-227.; ISTI, "Tursko-mletačke granice u Dalmaciji u XVI. i XVII. stoljeću", *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. 20., Zadar, 1973., 447.-458.; Gligor STANOJEVIĆ, *Dalmacija u doba Morejskog rata 1684-1699*, Beograd, 1962.; ISTI, *Jugoslovenske zemlje u mletačko-turskim ratovima XVI-XVIII vijeka*, Beograd, 1970.; Franjo DIVNIĆ, *Povijest Kandijškog rata u Dalmaciji* (preveli Smiljana i Duško KEČKEMET), Split, 1986.; Tomislav RAUKAR-Ivo PETRICIOLI-Franjo ŠVELEC-Šime PERIČIĆ, *Zadar pod mletačkom upravom*, Prošlost Zadra, sv. III., Zadar, 1987.; John R. HALE, *L'organizzazione militare di Venezia nel '500*, Roma, 1990., 304.-317.; Marko JAČOV, "Le guerre Veneto-Turche del XVII secolo in Dalmazia", *Atti e Memorie della Società Dalmata di Archeologia e Storia Patria*, sv. 22., Venezia, 1991.; Š. PERIČIĆ, "Glavari i časnici Vojne krajine u Dalmaciji", *Radovi Zavoda HAZU u Zadru*, sv. 35., Zadar, 1993., 219.-232.; Lovorka ČORALIĆ-Nedjeljka BALIĆ NIŽIĆ, "Iz hrvatske vojne povijesti – *Croati a cavallo* i *Soldati Albanesi*, njihova bratovština i gradivo o njezinu djelovanju od 1675. godine do sredine XVIII. stoljeća", *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu*, sv. 24., Zagreb, 2006., 71.-130.; Tea MEYHEW, *Dalmatia between Ottoman and Venetian Rule: contado di Zara 1645-1718*, Roma, 2008.

iz neposrednoga zaleđa dalmatinskih gradova. Kao elitna borbena jedinica hrvatska konjica neće ratovati samo na dalmatinskoj bojišnici nego će djelovati i duž cijele mletačke terraferme. Pripadnici lake hrvatske konjice isprva su, kako je kazano, pripadali iseljenu stanovništvu zavičajem sa širega zadarskog područja. S vremenom će u te postrojbe pristupati i Hrvati iz Istre, Boke kotorske i iz raznih dijelova Dalmacije, ali i albanski i crnogorski iseljenici (iako u manjoj mjeri) iz drugih dijelova Mletačke Albanije, ponajprije onoga dijela koji se nalazio pod osmanlijskom vlašću (od grada Bara prema sjeveru današnje Albanije). Iako zapovjednici nužno nisu morali biti Hrvati (očito su primjer odvjetci ugledne i tada već vjerojatno i kroatizirane, ali izvorno albanske obitelji Kruta),² zapovjedni i govorni jezik u tim je postrojbama bio hrvatski (*lingua illirica*). Prema istraživanju Arduina Berlama i Ennija Concine, u djelima kojih je ustroj tih postrojbi opisan nešto detaljnije, kao i na osnovi spoznaja iz mletačkih izvora,³ hrvatski su konjanici bili ustrojeni u regimente (*reggimento*) odnosno pukovnije kojima je zapovijedao pukovnik (*colonnello*). Pukovnija se sastojala od više (najmanje dvije) četa/satnija (*compagnia*) koje su brojile između četrdeset i šezdeset vojnika, a časnički kadar dijelom je bio obučavan u vojnim kolegijima diljem mletačke terraferme, a od 1740. godine u Vojnome učilištu (*Militar Collegio*) u Zadru.⁴

Na osnovi postojećih spoznaja iz literature i objavljenih izvora (primjerice, iz kronike Franje Divnića ili iz zbirke dokumenata *Istorija kotarskih uskoka* koju je priredio Boško Desnica) kao i uvidom u arhivsku građu saznajemo za nemalen broj hrvatskih časnika i vojnika – važnih i zaslužnih sudionika hrvatske, dalmatinske i talijanske vojne povijesti u ranom novom vijeku. O njima se, kao pojedincima ili obiteljima, zasigurno može kazati mnogo više i detaljnije. Ovdje ćemo, isključivo kao ilustraciju, nabrojiti tek neke od zaslužnika ove elitne hrvatske vojne postrojbe. Na prvome mjestu zasigurno je potrebno spomenuti odvjetke

² O udjelu albanskih vojnika i časnika u dalmatinskim vojnim postrojbama usporedi: L. ČORALIĆ, "Zadarski kapetan XVII. stoljeća – Ulcinjanin Dominik Katić", *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu*, sv. 22., Zagreb, 2004., 213.-233.; ISTA, "Albanska obitelj Ginni u povijesti Dalmacije i Istre (XVI. i XVII. st.) – prilog poznavanju komunikacija duž istočnojadranske obale", *Povijesni prilozi*, god. 26., br. 33., Zagreb, 2007., 271.-287.; ISTA, "Benemerita nazione: albanski vojnici i časnici u Zadru (XVI.-XVIII. st.)", *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu*, sv. 27., Zagreb, 2009., 121-164.

³ U Državnome arhivu u Mlecima (Archivio di Stato di Venezia, dalje: ASV) pohranjen je fond Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli: Cavalleria Croati (dalje: Inquisitori, Cavalleria Croati). U tim su pregledima sadržani (za razdoblje XVIII. stoljeća) popisi hrvatskih konjaničkih pukovnija i njihovih četa, imena i prezimena (najčešće i mjesto podrijetla) pripadnika časničkoga kadra kao i vojnika unutar svake pojedine čete. Riječ je o vrlo malo uporabljenom izvoru, iznimno dragocjenome za proučavanje vojne i društvene povijesti širega područja istočnojadranske obale u posljednjemu stoljeću vladanja Serenissime nad ovim prostorima. O navedenom arhivskom fondu usporedi: Andrea Da MOSTO, *L'Archivio di Stato di Venezia*, vol. I., Roma, 1937., 210.

⁴ A. BERLAM, "Le milizie dalmatiche della Serenissima", 34.-35., 56.-58.; Ennio CONCINA, *Le trionfanti e invitissime armate Venete*, Venezia, 1972., 29.-41.; L. ČORALIĆ-N. BALIĆ NIŽIĆ, "Iz hrvatske vojne povijesti", 75.-77.

plemićke obitelji Posedarski (knezovi Posedarski), koji su imali i zapaženu ulogu pri osnivanju i razvoju hrvatske konjaničke postrojbe, a u doba Kandijskoga i Morejskoga rata bili su njihovi istaknuti zapovjednici (primjerice Guido, Marko i Franjo Posedarski).⁵ Nadalje, važno mjesto, zanimljivo i kao ogledan primjer sudjelovanja jedne moćne zadarske plemićke obitelji u mletačkoj vojnoj službi, pripada i članovima roda Detrico. Već početkom XVI. stoljeća djeluje Ivan Detrico, zapovjednik hrvatskoga konjaništva koje je imalo zadaću sprječavati napade članova Cambrajske lige na mletačke posjede diljem terraferme (1509.), a 1513. – 1514. godine vrela ga bilježe kao zapovjednika istih postrojbi koje brane zadarski kopneni distrikt od osmanlijskih provala. U prvoj polovici XVI. stoljeća kao zapovjednici hrvatskoga konjaništva na zadarskome području djeluju Lombardin (spominje se 1521. – 1553.) i Nikola (spominje se 1527. – 1553.) Detrico, pri čemu se Lombardin 1528. godine spominje i kao časnik hrvatskih postrojbi raspoređenih u Lombardiji. Nadalje, iz iste je obitelji i Kamilo Detrico, kapetan hrvatskih konjanika i pješaka na zadarskome ratištu uoči početka Ciparskoga rata. Zapovjednik domaćih postrojbi zaduženih za obranu zadarskoga područja bio je i Grgur, zapaženi sudionik vojnih događanja u Kandijskome ratu (zapovjednik Skradina 1645. i sudionik osvajanja Klisa 1648. godine), o pothvatima kojega zorno svjedoči već spomenuta Divnićeva ratna kronika. Njegov sin Lujo (1672. – 1749.) posljednji je muški odvjetak te prevažne zadarske patricijske obitelji. Tijekom Morejskoga rata djelovao je na bojištima od Dalmacije do Boke kotorske i barsko-ulcinjskoga područja te stekao naslov vrhovnoga zapovjednika hrvatskoga konjaništva.⁶ U XVII. stoljeću – razdoblju intenzivnih i dugotrajno iscrpljujućih protuturskih ratova u Dalmaciji – nemalene su zasluge, ali i činove i priznanja stekli i brojni pojedinci. Mnogi vojni zaslužnici dobili su naslov *Cavaliere di San Marco*, a državnim investiturama ti su pojedinci, kao i njihove obitelji, stekli velike zemljišne posjede na oslobođenome teritoriju. U Kandijskome ratu su to, primjerice, guvernadur Stjepan Jelić te zadarski plemići Karlo Benja i Marko Ponte,⁷ dočim su zapaženo mjesto i spomen u literaturi svojim vojničkim

⁵ Brojne podatke o istaknutim odvjetcima obitelji Posedarski i njihovoj ulozi zapovjednika hrvatskih postrojbi vidi u: F. DIVNIĆ, *Povijest Kandijskog rata*; G. SABALICH, "La Dalmazia guerriera", 292.-293.; B. DESNICA, *Istorija kotarskih uskoka*, sv. I.-II.; M. JAČOV, "Le guerre Veneto-Turche". Usporedi i gradivo iz Državnoga arhiva u Zadru (dalje: DAZd), fond Spisi zadarskih bilježnika (dalje: SZB): oporuke kapetana konjice (*Capitaneus equitis*) Frane Posedarskog (DAZd, SZB, Simon Budineus, 1556.-1598., b. III., br. 232., 26. VIII. 1571.), kapetana Jurja Posedarskog (SZB, Zuanne Braicich, 1621.-1645., b. XII., br. 121., 9. VII. 1625.), kapetana Franje, sina kapetana Petra Posedarskog (SZB, Zuanne Braicich, 1621.-1645., b. XIII., br. 505., 27. VII. 1643.), kapetana Šimuna Posedarskog, sina Franje (SZB, Zuanne Braicich, 1621.-1645., b. XIII., br. 550., 2. VI. 1645.) i *Conte colonello* Petra Posedarskog (SZB, Antonio Calogerà, 1768.-1772., b. II., br. 19., 18. X. 1771.).

⁶ O obitelji Detrico usporedi tekst Tatjane RADAUŠ i Josipa VRANDEČIĆA u *Hrvatskome biografskom leksikonu* (dalje: HBL), sv. III., Zagreb, 1993., 338.-340., kao i ondje navedenu literaturu. Usporedi i: L. ČORALIĆ-N. BALIĆ NIŽIĆ, "Iz hrvatske vojne povijesti", 77.-78.

⁷ L. ČORALIĆ, "Mletački kondotjer XVII. stoljeća – Zadrani Marko Ponte", *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, sv. 25., Zagreb, 1992., 229.-246.

djelovanjem kao sudionici Morejskoga rata zaslužili trogirski plemić Ivan Radoš⁸ i Bokelj Franjo Visković,⁹ obojica istaknuti dužnosnici hrvatsko-albanske bratovštine Sv. Jeronima.¹⁰

Arhivska građa pohranjena u Državnome arhivu u Zadru (za ovu su prigodu ponajprije uporabljeni Spisi zadarskih bilježnika) bilježi i niz drugih hrvatskih časnika i vojnika gotovo nezabilježenih u historiografiji. Za neke od njih izrijekom je navedeno kako pripadaju postrojbi *Croati a Cavallo*, dočim je dio časnika i vojnika zabilježen manje preciznim definiranjem naziva postrojbe, ali je i u tim primjerima na osnovi konteksta njihova djelovanja i drugih pripadajućih podataka razvidno kako je riječ o uključenosti u postrojbe hrvatske konjice. Tako se, izdvojimo tek neke primjere, u XVI. stoljeću kao kapetani hrvatskih konjaničkih jedinica (*Capitaneus equitum Crovatorum*) bilježe *Pellegrinus de Marco condam Silvestri de Marci*¹¹ i Slade Milovanić,¹² a u istome su stoljeću (posebice u doba uoči, tijekom i neposredno nakon Ciparskoga rata) kao obični vojnici zabilježeni i (riječ je o njihovim oporučnim spisima) *miles equestris Vitus Rimanich* i *Simon Radegliovich di Possedaria, soldato a Cavallo nella compagnia Gasparo Possedaria*.¹³ Broj konkretnih pojedinačnih primjera izrazito raste u XVII. stoljeću – vremenu koje su obilježili Kandijski i Morejski rat te (u neposrednoj vezi s ratnim okolnostima) brojne vojne posade stacionirane u tadašnjoj prijestolnici Dalmacije. U nizu primjera časnika i vojnika djelatnih u Zadru možemo izdvojiti Franju iz Paštrovića,¹⁴ zastavnika u postrojbi kojom je zapovijedao već spomenuti *conte* Ivan Radoš, kao i brojne obične vojnike, pripadnike postrojbi kojima su zapovijedali domaći časnici.¹⁵ U XVIII. stoljeću sukladno preustroju mletačkih vojnih

⁸ Usporedi: L. ČORALIĆ–Maja KATUŠIĆ, “*Conte Veneto i Cavaliere di San Marco – Ivan Radoš* (o. 1616. – 1686.)”, *Povijesni prilozi*, god. 27., br. 35., Zagreb, 2008., 193.-207.

⁹ Franjo Marjanov (1665.–1720.) jedan je od najistaknutijih odvjetaka peraške pomorske i vojničke obitelji Visković. Kao pomorski kapetan i mletački časnik istaknuo se u više protuturskih akcija, posebice u obrani Čitluka 1695. godine kada je stekao i naslov *conte*. Godine 1703. uvršten je među *Cavaliere di San Marco*. Usporedi: *Pomorska enciklopedija*, sv. VIII., Zagreb, 1989., 479.

¹⁰ O zaslužnim Hrvatima, zapovjednicima hrvatskih postrojbi u mletačkoj vojsci vidi i: G. SABALICH, *Huomeni d'arme di Dalmazia*; ISTI, “La Dalmazia guerriera”; A. BERLAM, “Le milizie dalmatiche della Serenissima”; B. DESNICA, *Istoriya kotarskih uskoka*, sv. I.–II.; G. STANOJEVIĆ, *Dalmacija u doba Morejskog rata*; F. DIVNIĆ, *Povijest Kandijskog rata*; Š. PERIČIĆ, “Glavari i časnici Vojne krajine”; M. JAČOV, “Le guerre Veneto-Turche”; L. ČORALIĆ–N. BALIĆ NIŽIĆ, “Iz hrvatske vojne povijesti”.

¹¹ DAZd, SZB, Daniel Cavalca (1557.–1566.), b. I., br. 207., 22. VIII. 1564.

¹² DAZd, SZB, Simon Budineus (1556.–1598.), b. III., br. 222., 12. XII. 1570.

¹³ DAZd, SZB, Simon Budineus (1556.–1598.), b. III., br. 267., 17. VII. 1574.; SZB, Simon Venier (1586.–1616.), b. V., br. 52., 28. VIII. 1589.

¹⁴ DAZd, SZB, Francesco Lantana (1669.–1687.), b. I., br. 51., 23. IV. 1675.

¹⁵ Primjerice, Vido iz Radobilje je *soldato della Compagnia de Cavalli del Capitano Francesco Crutta* (SZB, Francesco Lantana, 1669.–1687., b. I., br. 47., 11. III. 1675.), Antun Viturčić (*Vituricich*) djeluje u konjaničkoj postrojbi kapetana Gašpara Tartaglije (DAZd, SZB, Andrea Tori, 1675.–1708., b. IV., br. 23., 22. VIII. 1678.), *Vuco Gragianin da Monte Negro* spominje se u istoj postrojbi kapetana Tartaglije (SZB, Andrea Tori, 1675.–1708., b. IV., br. 25., 10. IX. 1678.), Petar Višić vojnik je u *Compagnia Rados* (SZB, Nicolò Lomazzi, 1678.–1706., b. VI., br. 43., 22. V. 1685.), a Luka Biljaković u *Compagnia Capitano Francesco Crutta* (SZB, Nicolò Lomazzi, b. VII., br. 14., 1. X. 1684.).

postrojbi (prestankom mletačko-turskih ratova u Dalmaciji) učestalost bilježenja časnika i vojnika djelatnih u Zadru u XVIII. stoljeću opada, ali se i u tome periodu izdvaja nekoliko primjera koje je potrebno spomenuti. To su, primjerice (prema gradivu iz Spisa zadarskih bilježnika), Lovro Cavaletti, odvjetak građanske obitelji talijanskoga podrijetla i kapetan postrojbe *Croati a Cavallo*,¹⁶ zatim Anđelo Milovanović, kaplar u konjaničkoj postrojbi kapetana Mihovila Ivkovića¹⁷ kao i Rade Melčinović iz Korčule, zastavnik postrojbe nazvane *de nazionali*.¹⁸

Odluke generalnih providura Dalmacije kojima se pojedini časnici u postrojbama hrvatskih konjanika unapređuju u viši čin također bilježe nekoliko zapaženih imena dalmatinske vojne povijesti u drugoj polovici XVIII. stoljeća. Tako se, primjerice, dekretom (*patente*) generalnoga providura Pietra Michiela iz 1764. godine Jerolim *Smachia* imenuje kapetanom, a Ivan Živković kaplarom (*caporale riformato*). Potonji je djelovao u postrojbi kapetana Mihovila Anđela Filiberija.¹⁹ U posljednjoj godini djelovanja generalnoga providura Dalmacije Antonija Reniera (1768.) zastavnik Antun Buća *de nazionali* imenovan je kapetanom hrvatske čete,²⁰ a 1775. godine bilježimo unapređenje Ivana Matije Miočevića (*conte Mioceovich*), dotadašnjega inženjerijskog pobočnika (*aiutante ingeniere*) u čin kapetana.²¹

Središnji dio ovoga priloga upravo je usmjeren na XVIII. stoljeće, doba u kojemu vojne postrojbe pod stijegom Svetoga Marka nemaju više tako izrazitu i zapaženu ulogu kao u vrijeme mletačko-turskih ratova, ali tijekom kojega se i dalje kontinuirano bilježi postojanje i djelovanje hrvatske konjaničke postrojbe, dobro znane i proslavljene u ratovima proteklih stoljeća. Kao konkretan primjer za ovo istraživanje izdvojeni su hrvatski časnici u mletačkoj vojnoj službi – poručnik (*tenente*) Andrija Mladinić (*Andrea Mladinich*) i kapetan (*Capitano de Croati a Cavallo*) Mihovil Anđelo Filiberi (*Michiel Angelo / Michelangelo Filiberi*), djelatni u posljednjim desetljećima opstojanja Serenissime te životnim putem i karijerom povezani službom u istoj konjaničkoj postrojbi. Iako je riječ o časnicima koji se razlikuju u vojničkoj hijerarhiji (Mladinić je poručnik u četi kojom zapovijeda

¹⁶ DAZd, SZB, Antonio Ferrari condam Bortolo (1747.–1775.), b. VII., br. 75., 5. X. 1765., b. VIII., br. 36., 8. X. 1765. Usporedi i: L. ČORALIĆ–Ivana PRIJATELJ PAVIČIĆ, “Građanske obitelji Arvatini i Cavaletti – prilog poznavanju društvene i kulturne povijesti Zadra u XVII. i XVIII. stoljeću”, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu*, sv. 26., Zagreb, 2008., 87.-141.

¹⁷ DAZd, SZB, Antonio Raduleo (1701.–1721.), b. III., br. 74., 11. X. 1715.

¹⁸ DAZd, SZB, Giovanni Grisogono de Franceschi (1768.–1824.), b. XXIV., br. 55., 17. XII. 1775. Usporedi: L. ČORALIĆ–M. KATUŠIĆ, “Korčulanin Rade Melčinović – mletački časnik u Zadru (XVIII. st.)”, *Godišnjak Muzeja grada Korčule*, 2008. (prihvaćeno za objavljivanje).

¹⁹ DAZd, Spisi generalnih providura, Pietro Michiel (1763.–1765.), libro I., 163.-164., 166.

²⁰ DAZd, Spisi generalnih providura, Antonio Renier (1766.–1768.), libro I., 154.-154’.

²¹ DAZd, Spisi generalnih providura, Giacomo Gradenigo (1775.–1778.), libro II., 29.-29’.

kapetan Filiberi), životni put, svakodnevlje i oblici komunikacije obojice hrvatskih konjaničkih zapovjednika (razvidni tragom njihovih oporučnih spisa i inventara kao i uvidom u popise pripadnika postrojbi *Cavalleria Croati*) vrijedan su i dragocjen prinos poznavanju vojne i društvene povijesti Zadra i Dalmacije u posljednjemu stoljeću mletačke dominacije nad istočnojadranskim uzmorjem. U prvome dijelu rada donijet ćemo (tragom arhivske građe pohranjene u Mlecima) opće podatke koji se odnose na četnu kapetana Mihovila Anđela Filiberija. Potom će središnji predmet našega istraživačkog zanimanja biti usmjeren na sadržaj oporuke i inventara poručnika Andrije Mladinića, časnika za kojega ne posjedujemo prethodne spoznaje u historiografiji te nam njegovo podrijetlo pobliže nije poznato.²² Zanimljivo je, međutim, da su dokumenti (oporuka i inventar) koji se odnose na Andriju Mladinića, iako o njegovu podrijetlu ne znamo gotovo ništa pouzdano, opsegom bitno veći od dokumenta (oporučni spis) koji vezujemo uz kapetana hrvatskih konjanika Šibenčanina Mihovila Anđela Filiberija, a o kojem će više riječi biti u završnome dijelu ovoga priloga.

Zavičajem od Istre do Crne Gore – Filiberijeva konjanička četa (Compagnia Filiberi)

Šibenčanin Mihovil Anđelo Filiberi zapovijedao je četom hrvatskih konjanika koja se nalazila u sastavu pukovnije bokeljskoga *contea* Tripuna Gregorine.²³ Na osnovi podataka iz popisa za 1777. godinu načinjenog u Zadru²⁴ saznajemo da

²² U dokumentima koji se razmatraju u ovome radu podrijetlo Andrije Mladinića nije navedeno. Iako prezime možda upućuje kako je riječ o odvjetku bračke obitelji Mladinić-Mladineo (u oporuci Andrije Mladinića njegovi se nećaci pišu talijaniziranom inačicom prezimena – Mladineo), vjerojatnije nam se čini (a to indirektno potvrđuju dodatni podatci iz njegove oporuke i inventara) kako njegov zavičaj treba tražiti u zaleđu Zadra ili Šibenika. Naime, u XVIII. stoljeću čest je slučaj da su zapaženu vojničku karijeru i činove u mletačkoj vojsci postizale osobe zavičajem iz manjih naselja odnosno iz ruralnijeg dijela Dalmacije, često iz područja koja su tijekom Kandijskog ili Morejskog rata oslobođena od osmanlijskog vrhovništva.

²³ Tripun Gregorina (Grgurina) odvjetak je kotorske plemićke obitelji koja prema predaji potječe iz Kopriva. Od konca osamdesetih godina XVII. stoljeća spominje se ugledni kapetan i trgovac Marko Gregorina, prva poznata osoba u toj obitelji koja je djelovala u Kotoru. U Kotoru je dao podići obiteljsku palaču (palača Gregorina), jedan od najljepših primjera zdanja takve vrste u bokeljskome baroknom graditeljstvu. Uz Marka Gregorinu koncem XVII. stoljeća (1693. godine) u Kotoru se spominje djelovanje kapetana Nikole. Jedan od najvažnijih odvjetaka obitelji je kotorski biskup Marko Antun Gregorina, djelatnik u prijelomno doba kotorske i bokeljske povijesti (1801.–1815.). Prema postojećim spoznajama, obitelj je izumrla tridesetih godina XIX. stoljeća te se više ne bilježi u popisima kotorskoga plemstva. O obitelji Gregorina usporedi: Jelena LAZAREVIĆ, "Barokne palate u Kotoru", *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* (dalje: GPMK), sv. 37.–38., Kotor, 1989.–1990., 31.; Jovan J. MARTINOVIĆ, "Barokna palata Grgurina u Kotoru", GPMK, sv. 39.–40., Kotor, 1991.–1992., 80.–81.; Miloš MILOŠEVIĆ, *Pomorski trgovci, ratnici i meceni*, Beograd–Podgorica, 2003., 158., 233., 339., 417.; J. J. MARTINOVIĆ, *Sto kotorskih dragulja*, Kotor, 2004., 76.–77.; ISTI, "Popis plemićkih porodica Kotora za godine 1834–1842.", GPMK, sv. 53., Kotor, 2005., 145.; L. ČORALIĆ, *Iz prošlosti Boke: odabrane teme*, Samobor, 2007., 108.–109.

²⁴ ASV, Inquisitori, b. 815., *Cavalleria Croati*. Ruoli delle Compagnie Reggimento Gregorina Triffon, anno 1777. (15. travanj).

je *Reggimento Gregorina* tada brojila sedam četa. Njima su, uz kapetana Filiberija, zapovijedali sljedeći časnici: kapetan Federico Zulatti, kapetan Angelo Emo, kapetan Marko Kažotić (*Casotti*), natporučnik (*tenente colonnello*) Petar Grgur Carrara, stožerni narednik i neposredni zamjenik pukovnika (*sargente maggiore*) Nicolò Emo i kao zapovjednik vlastite čete sâm pukovnik Gregorina. U uvodnome dijelu popisa pripadnika svake čete (popisi za svaku četvu doneseni su u svescima / fascikulima formata bilježnice A3) sadržani su neki opći podaci koji se odnose na mjesečne izdatke čete za ratnu opremu, konje i streljivo kao i podaci o plaćama časnika i običnih vojnika. Zanimljivo je spomenuti da je popisivačima riječ *Soldati* često istoznačnica s *Crovati*.²⁵ Za ovo istraživanje zanimljivo je (kao ilustracija o sastavu jedne od onodobnih hrvatskih konjaničkih postrojbi) donijeti poimenični popis svih Filiberijevih "ljudi pod oružjem".²⁶ Na prvome su mjestu navedeni (slijedom važnosti činova) časnici: kapetan Mihovil Anđelo Filiberi, poručnik Andrija Mladinić, zastavnik Benetto Felice Balbi, kadet Vicko Filiberi, kaplari Dominik Filiberi (naveden uz bilješku: *nipote del Capitano*) i Ivan Zapić Stipanov iz Drniša, trubač (*trombetta*) Alessandro Monti (Zuanne) iz Verone te vodnik (*marascalco*) Antun Dominikov Kalvisinić (*Calvisinich*) iz Zadra. Slijedi popis običnih vojnika: Božo Marković (sin Marka) iz Kotora, Petar Grgurov Kesović (*Chesovich*) iz Zadvarja (*Duare*), Jerolim Marković (sin Bože) iz Kotora, Jerolim Hektorov Artiko (*Artico*) iz Šibenika, Anđelo Pejaković Vukov *de Montenegro*, Mate Šimin Martinov iz Lukorana na otoku Ugljanu, Jurica Perin Slačić iz Lukorana, Antun Hektorov Artiko iz Šibenika, Pave Brnin Rozdić iz Imotskog, Mate Martinov Radetić iz Istre, Pavao Nikolin Beltramić iz Istre, Andrija Jurin Pletikosa iz Solina, Mate Lovrin Cvitić iz Solina, Josip Hektorov Artiko iz Šibenika, Aleksandar Dominikov Kalvisinić iz Zadra, Stjepan Martinov Bartolović iz Imotskog, Josip Šimunov Ivanović iz Zadra, Ivan Jurin Perzija²⁷ (*Perzia*) iz Trogira, Josip Petrov *Checher* iz Zadvarja, Antun Alfonsov Deganis iz Istre, Petar Petrov Cunis iz Istre, Marko Božin Marković iz Kotora, Benedikt Ivanov Agostinelli iz Istre, Frane Tomin Čiošić (*Chiosich*) iz Zadra, Kostanzo Pratti (sin Franje) iz Istre, Josip Pavlov Formatić iz Istre, Antun Ambrozov Patrielić iz Istre, Ivan Brnin Danić iz Istre, Mano Josipov Dukić iz Sinja, Alvise Franjin Lion iz Istre, Karlo Stipanov Skapić (nije navedeno mjesto podrijetla) i Toma Perin Zlatić iz Zadra.

²⁵ Najveću je plaću (mjesečna primanja) imao pukovnik (šezdeset dukata). Natporučnik je primao četrdeset dukata, a stožerni narednik trideset. Kapetani su dobivali po 25 dukata, poručnici i zastavnici (*cornetta*) 15 dukata, a kaplari (*caporale*), kadeti (*cadetto*) i obični vojnici po deset dukata.

²⁶ ASV, Inquisitori, b. 815., Cavalleria Croati. Ruoli delle Compagnie Reggimento Gregorina Triffon, Compagnia Capitano Michael Angelo Filiberi, anno 1777. (15. travanj). Uz imena i prezimena vojnika donosi se i mjesto njihova podrijetla (najčešće samo za obične vojnike, dočim za časnike rijetko jer se držalo da je to općepoznata činjenica), podaci o konjima koje zadužuju, kao i dopunski podaci koji se odnose na njihov eventualni premještaj u neku drugu jedinicu, bijeg (dezertiranje) ili datum smrti (odnosno sahrane). Ovdje ćemo iz popisa prenijeti samo najosnovnije dijelove.

²⁷ Moguće je da se radi o prezimenu Tesija (Tessia) zabilježenom u trogirskoj okolici (Lečevica) u XVIII. stoljeću. Na ovome podatku zahvaljujemo dr. sc. Mladenu Andreisu.

Ukupno je Filiberijeva četa brojila četrdeset časnika i vojnika, a prema mjestu njihova podrijetla opažamo zastupljenost širega područja istočnojadranske obale (Istra, Zadar i zadarsko područje, Šibenik, Trogir, Solin i Kotor) te unutrašnjosti (Dalmatinska zagora i Crna Gora), a povremeno se bilježe i vojnici i časnici zavičajem iz Italije.

Navedeni popis načinjen je u Zadru u travnju 1777. godine. Za istu godinu (za mjesec kolovoz) raspoložemo s još jednim popisom pripadnika Filiberijeve čete. Podaci koji su ondje sadržani po svojoj su strukturi i načinu upisa istovjetni s prethodnim. U tome se popisu kao Filiberijev poručnik i dalje bilježi Andrija Mladinić, dočim su druga dva časnika koja nose prezime Filiberi (Vicko i Dominik) također zadržali prethodno zabilježene činove. Većina vojnika zabilježena u mjesecu travnju nije u međuvremenu promijenila postrojbu te su iznova navedeni sa svim pripadajućim podacima kao i u prethodnome primjeru. U slučaju vojnika koji su u međuvremenu preminuli (ili se to dogodilo naknadno pa je i upis načinjen nakon kolovoza 1777. godine) stavljen je znak križića i upisan datum smrti (odnosno datum kada je smrt dotičnoga vojnika registrirana u ovoj vojnoj evidenciji). Takav primjer bilježimo za vojnike Anđela Pejakovića iz Crne Gore, Marka Markovića iz Kotora i Antuna Patrielića iz Istre.²⁸

Prethodno doneseni podaci izravno su posvjedočenje o sastavu jedne hrvatske konjaničke čete s kraja XVIII. stoljeća. Osim što nam otkrivaju mnoštvo osoba – časnika i vojnika koji su pripadali toj elitnoj mletačkoj postrojbi, za naše su istraživanje ovi popisi bitni jer nam podrobnije kazuju o konkretnome vojničkom okruženju i djelovanju glavnih protagonista ovoga priloga – kapetana Mihovila Anđela Filiberija i poručnika Andrije Mladinića. U sljedeća dva poglavlja oni će biti zasebno obrađeni, a kao glavni arhivski izvor korišteni su spisi iz Državnoga arhiva u Zadru.

Hrvatski poručnik Andrija Mladinić – raščlamba inventara i oporučnoga spisa

Spisi iz Državnoga arhiva u Zadru (inventar i oporuka) koji se odnose na poručnika Andriju Mladinića započinju dokumentom koji je datiran 1. prosinca 1778.²⁹ Tada je, dan nakon Mladinićeve smrti, u ured zadarskoga javnog bilježnika Nikole Bonicellija pristupio zadarski građanin Santo Rotta, Mladinićev stanodavac, izvršitelj njegova oporučnoga spisa i donositelj inventara koji se tom prilikom službeno predaje na uvid. U uvodnome dijelu spisa saznajemo preciznije podatke o Mladinićevoj uključenosti u hrvatsku konjaničku postrojbu. Poručnik Mladinić (*Tenente Mladinich*) bio je, kako nam je već poznato, pripadnik konjaničke čete

²⁸ ASV, Inquisitori, b. 815., Cavalleria Croati. Ruoli delle Compagnie Reggimento Gregorina Triffon, Compagnia Capitano Michael Angelo Filiberi, anno 1777. (13. kolovoz).

²⁹ DAZd, SZB, Nicolò Bonicelli (1736.–1782.), b. II., fasc. III., inventar i oporuka (5. X. i 1. XI. 1778.).

kojom je zapovijedao kapetan Mihovil Anđelo Filiberi (*Compagnia Capitan Michovil Angelo Filiberi di Croati a Cauallo*), a koja je bila uključena u sastav pukovnije pod zapovjedništvom Tripuna Gregorine. U uvodu se bilježi i datum nastanka inventara, kao i podatak (razvidan uvidom u tekst inventara) da je svaki od 14 listova toga spisa vlastoručno potpisao poručnik Mladinić. Nadnevak inventara je 5. listopada 1778., napisan je u Zadru i sadrži (po točno izdvojenim skupinama) popis pokretne imovine koja se nalazila u Mladinićevu vlasništvu. Iz tih pomno navedenih i opisanih podataka saznajemo brojne pojedinosti koje osvjetljavaju kulturu stanovanja, gospodarske mogućnosti i opće interese toga hrvatskog časnika u mletačkoj vojnoj službi. Inventar započinje popisom raznovrsnoga bijelog rublja i posteljine (zajednički nazvanih *Biancheria*), a koji su spremljeni u dva velika sanduka (*in due cassoni*). Prema ovim podacima Mladinić je od osobnih predmeta te vrste imao četrdesetak košulja (*camiscie*), preko dvadeset potkošulja (*sottocamiscie*), desetak pari donjega rublja (*mutande*), dvadesetak pari čarapa (*calze*), različite vrste marama, rubaca i rupčića (*facioletti*) i drugo. Nadalje, zbirno je nabrojeno i posteljno rublje – plahte (*ninzuoli*) i jastučnice (*intimele*), a u ovu su skupinu predmeta ubrojani i ručnici (*sugamani*), stolnjaci (*touaglie*), ubrusi (*touaglioli*), otirači (*caneuazze*) te drugi predmeti sličnoga obilježja i namjene. Za većinu predmeta navodi se i uporabna vrijednost odnosno iznošenost (*usati, noui, uecchi*), zatim vrsta materijala od kojega su načinjeni (platno, pamuk, svila, parhet, raša i drugo), ali i podrijetlo odnosno način izrade pojedinoga predmeta (npr. *turchini*). Takvi dodatni podaci karakteristični su za sve vrste inventara toga vremena i često su vrijedno posvjedočenje o estetskome ukusu, mogućnostima i interesima vlasnika koji njima raspolaže.

U nastavku inventara slijedi popis muške odjeće (*vestimenti d'uomo*). Izdvajaju se svečane (paradne) odore (*diuisa*) – obično grimizne boje i svilene, ukrašene srebrnim gumbima, opšivene vrpčama i oznakama činova (*Diuisa di scarlatto fodrata di setta ... con bottoni d'argento ... con alamar*). Uz njih su kao pripadajući sastavni odjevni predmet obično navedeni prsluci (*camisiola*) načinjeni od plavoga sukna (*di panno blu*), također ukrašeni pomno izrađenim srebrnim gumbima. Za svečanu odoru kao i prsluk često se navodi i podvrsta kojoj ovi svečani i bogato ukrašeni odjevni predmeti pripadaju (*alla nazional, alla moschetiera*). Mladinić je posjedovao i nekoliko vrsta muških odijela odnosno skupocjenijih ogrtača (*tabaro, gaban, pelisoto*), posjedovanje kojih nedvojbeno odaje osobu znatnih imovnih mogućnosti. U popisu odjevnih predmeta hrvatskoga časnika bilježimo, nadalje, i nekoliko pari hlača (*braghe*), pokrivala (*capelli*), cipele i čizme (*scarpe, cisme*), ali i kišobran (*ombrella*). Slijedi oprema za krevet (*Mobili per letto*): slamarice, pokrivači i prekrivači raznih vrsta, boja i uporabne vrijednosti (*copertor di bombace bianco; detti di tella stampata, coperta di rassa rossa*), jastuci (*cusini*) i drugo.

S obzirom na vojničku karijeru Andrije Mladinića posebnu važnost u popisu njegove imovine imaju konjanička oprema i oružje (*Fornimenti da cauallo i Arme*).

Ovdje bilježimo sedla raznih vrsta (*sella tartara, sella italiana, sella del Tenente*) kao i dodatnu opremu namijenjenu svečanoj ili svakodnevnoj konjaničkoj službi (*formento da parada, formento da soldato*), a koja – kao i u prethodnim primjerima – izriekom odaje da je riječ o predmetima koji se odnose upravo na poručnički čin. Od oružja se izdvajaju puške (*schioffi*), pištolji (*pistole*), sablje (*sciabla*), mačevi (*spada*) i palice namijenjene svečanijoj smotri (*bastoni con pomolo*), a gotovo je za svaki predmet navedena njegova namjena (*da parata, ordinaria, serue il Tenente, da uiaggio*) ili podrijetlo izradbe (*pistole bresciane*). U popisu srebrnine (*Argentaria*) sadržana je i upisana na prvome mjestu posebno vrijedna oprema za konja (procjena iznosi deset cekina), izrađena *alla turchesca d'argento dorata*. Srebrnina sadrži i nekoliko kompleta pribora za jelo (*possada*), pojedinačne predmete pribora (vilice i noževe), zatim razne srebrne gumbe namijenjene odjevnim predmetima (*bottoni a filigrana d'argento*), kopče (*fiubbe*), prsten (*anello d'oro con camain bianco*), sat (*orologio*) i druge predmete, redovito luksuznije izradbe i namjene.

Posebno podrobno opisana je oprema koju su popisivači inventara zatekli u kuhinji (*Batteria di cucina*), a popis je načinjen s obzirom na podjelu predmeta prema vrsti materijala od kojega su načinjeni. Na prvome mjestu bilježe se predmeti od mjedi (*Rame*) pohranjeni u velikome sanduku: kotlovi (*caldiera*), lonci koji su pospremljeni jedan u drugi (*pignate che entrano una dentro all'altra*), zdjele (*tecchia*), razna vjedra i posude (*secchio*), poklopci (*coperchio*), mužari (*mortaro*), posude za kuhanje kave (*coguma da 3 caffè*), grijač kreveta (*scaldaletto*) i drugi. Slijede željezni predmeti (*Ferramenta*) među kojima se izdvajaju pojedinačni primjeri pribora za jelo (*cortel morlacco, piron grande*), mali i veliki poklopci (*coperchii da pignate*), veće posude, žarači, lopatice (*palette, badilli*), hvataljke (*moletta*), ribeži (*gratacasa*) i slični predmeti ponajprije namijenjeni za uporabu pri pripremi jela. U popisu predmeta od lima (*Latone*) izdvajaju se svijećnjaci (*candelieri*) i svjetiljke (*lampada*), dočim su razne vrste tanjura (*piati*), pladnjeva i posuda (*piadena, scudella, fruttiera*) najčešće spomenuti dio kuhinjskoga inventara načinjenoga od kositra (*Stagno*).

Andrija Mladinić nije bio osoba isključivo usmjerena na vojničku karijeru. Među predmetima koje popisivači bilježe u njegovu stanu nalazi se i nekoliko umjetničkih predmeta koji odaju istančaniji ukus i interese toga časnika neplemičkoga podrijetla. Stoga u skupini predmeta nazvanoj zbirno *Quadreria* bilježimo tri portreta (*rittrati*), dvije manje slike s pozlaćenim okvirom (*quadretti con suaza dorata*), prikaze Blažene Djevice Marije i Svete Marije Magdalene kao i raspele izrađeno u metalu (*Cristo di metal giallo*). Završni dio predmeta popisanih u stanu poručnika Mladinića različiti su (i međusobno nepovezani unutar zajedničke skupine) predmeti pokretne imovine (*Mobili diuersi*). Izdvajaju se škrinje, sanduci i kovčezi raznih oblika, veličine i namjene (*cassoni, cassonsini*), sagovi (*tapetto*), zavjese (*coltrine*), kutija s kompasima, bojama, tintom i pisalima (*Sca-*

tola con compassi, colori, inchiostri, china, lapis, e pene, penelli da disegnar), papiri i omotnice (*carte, bustine*), ključevi (*chiaui*), vrpce i vezice (*spighette*), gumbi za razne vrste odjevnih predmeta, torbe (*borse*), noževi i sjekire (*cortel, azze*), košare (*cesta*) i drugo. Posebno su na kraju izdvojeni predmeti koji se nalaze u poručnikovu pisaćem stolu (*scrittorio*): kutija s voskom i tintarnica, a vrlo nam je zanimljiv i spomen knjiga iz vojne tematike (*uarii libri militari*), među kojima popisivači izdvajaju *le guerre ciuili di Francia del Dauila*,³⁰ *la lega di Cambrai*. Inventar završava Mladinićevom napomenom kako je popis predmeta učinjen *da mano amicha* te da je – nakon uvida u sadržaj – osobno potpisao svaki list.

Nakon teksta inventara slijede dva lista koji sadrže podatke o novčarskom poslovanju (krediti i dugovi) poručnika Andrije Mladinića. Na prvome listu navedena su imena Mladinićevih dužnika kao i visina svote koju mu duguju. Važno novčano poslovanje hrvatski je poručnik imao s *contessom* Terezom Elizabetom Butković Radnić,³¹ koja mu je – u ime poslova koje je Mladinić vodio u njezino ime – dužna (nakon što se prvotno dugovanje u iznosu od 4591,9 lira smanjilo ispravkom računa i naplatom troškova od Giovannija Francesca Razzettinija, zakupnika imanja obitelji Butković) svotu u iznosu od 2161 lira i devet solida. Taj se iznos treba naplatiti u iduće četiri godine od Ivana Mirkovića, novoga zakupnika posjeda *contesse* Butković. U dokumentu nije izrijeком navedeno gdje su ti posjedi smješteni, ali je najvjerojatnije riječ o području Drniša. Nadalje, od prethodnoga zakupnika Razzettinija potrebno je naplatiti još 618 lira i 15 solida, a kao Mladinićev dužnik navodi se trubač (*cornetta*) Iseppo Stuari, pripadnik postrojbe Carrara (dug iznosi 75 lira posuđenih u svrhu kupnje konja). Slijedi popis osoba kojima je poručnik Mladinić dugovao određene svote. U toj se skupini osoba bilježe kapetan Antun Radnić³² (spominje se iznos od 440 lira posuđenih

³⁰ Riječ je o glasovitome djelu talijanskog povjesničara španjolskoga podrijetla Enrica Caterina Davile (1576.–1631.), koje je po prvi puta objavljeno u Mlecima 1630. godine (*Historia delle guerre civili di Francia*, appresso Tomaso Baglioni), a do danas je doživjelo više od 200 izdanja.

³¹ Obitelj Butković istaknula se u Morejskome ratu. Za Andriju Butkovića, časnika hrvatskih konjanika, Andrija Kačić Miošić navodi da je podrijetlom bio “od Karlovca grada”, “silni vitez, na glasu delija”. Istaknuo se u bitkama na Petrovu i Duvanjskom polju, pri opsadi Knina, u borbama kraj Glamoča, Livna i Uskoplja. Terminacijama generalnih providura Dalmacije početkom devedesetih godina XVIII. stoljeća stekao je zemljišne posjede na oslobođenome dijelu Dalmacije (Vrlika i Drniš). Njegov je sin Karlo konjanički časnik i vitez Svetoga Marka. Karlov sin Filip (1718.–1768.) također je bio časnik u mletačkoj vojsci, a njegova je kći jedinica Terezija Elizabeta (rođena 1755. godine) jedini potomak i nasljednica imanja obitelji Butković. Godine 1776. udala se za Matu Radnića, Antunova sina te su njezini posjedi prešli u nasljedstvo obitelji Radnić. Usporedi: Karlo KOSOR, “Drniš pod Venecijom”, *Kačić. Zbornik Franjevačke provincije Presv. Otkupitelja*, sv. 7., Split, 1975., 22.–24.

³² Obitelj Radnić također se ubrajala među zapažene vojničke (serdarske) obitelji na području Drniša i Vrlike u XVII. i XVIII. stoljeću. Među prvim istaknutijim odvjetcima toga roda izdvaja se Grgur (rođen oko 1655. – umro poslije 1718.), koji je 1706. primljen u plemstvo Skradina. Njegov sin pukovnik Ivan (rođen oko 1680. – umro 1756.) spominje se u Kaštel Štafiliću i Kaštel Novome. Njegova je supruga trogirski plemkinja Franka Cippico. Antun Radnić, koji se kao mletački kapetan bilježi u spisu Andrije Mladinića i u popisima pripadnika hrvatske konjice, sin je pukovnika Ivana. Koncem karijere obnašao je i čin potpukovnika, a bio je oženjen splitskom plemkinjom Marijom Papali. Njegovi su sinovi Mate i

1777. godine), trgovac Iseppo Biasutti iz Udina (110 lira duga), Franjica Filiberi, kći kapetana Mihovila Anđela Filiberija (330 lira) kao i nasljednici tada već pokojnog vojnika Anđela Pejakovića zvanoga Drakole (220 lira).³³ Na poslijetku, u svezi poslovanja s Antunom Radničem i Franjicom Filiberi, kao sudionici u tim novčarskim transakcijama bilježe se vojnik Stipe (Stjepan) Bartolović te stanovnici zadarskih sela Zemunik i Smoković (*bettolino a Zemonico, Morlacco Opacich da Smocouich*). Listovi koji sadrže podatke o novčarskome poslovanju Andrije Mladinića završavaju naknadno dopisanom napomenom kako su pisani *di proprio pugno, e carattere del defonto Tenente Andrea Mladinich*.

Oporučni spis Andrije Mladinića pisan je vlastoručno, lijepim, čitkim i pomalo kićenim stilom. Spis započinje napomenom javnoga bilježnika Nikole Bonicellija (s nadnevkom 8. studenoga 1778.) u kojoj se navodi da mu je toga dana pristupio *il Signor Andrea Mladinovich (!) Tenente della Compagnia de Crouati a Cauallo del Capitan Michiel Angelo Filiberi* i predao mu *un pacchetto di carte chiuso* moleći ga da oporučni spis uvrsti među ostale istovrsne dokumente te ga – nakon oporučiteljeve smrti – službeno objavi. Činu predaje nazočio je gradski sudac egzaminator, zadarski plemić Šimun Ponte Posedarski. U sklopu službenoga dijela zaprimanja oporuke od strane bilježnika oporučitelj Mladinić upitan je – kako je to bio običaj – želi li među svoje oporučne legatate uvrstiti darivanje zadarskih nabožnih i karitativnih ustanova (*luochi pii*)³⁴ kao i legat kojime se pridonosi spašavanju zarobljenika iz osmanlijskoga zatočeništva (*riscato de poueri schiaui*). Mladinić je

Ivan 1793. godine agregirani u trogirsko plemićko vijeće. Osim na drniškome području odvjetci obitelji Radnić bilježe se kao zapovjednici kninskoga i vrličkoga dijela vojne granice u Dalmaciji. Usporedi: Carl Georg Friedrich HEYER von ROSENFELD, *Der Adel des Königreichs Dalmatien*, Nürnberg, 1873., 75.; K. KOSOR, “Drniš pod Venecijom”, 22.; Š. PERIČIĆ, “Glavari i časnici Vojne krajine u Dalmaciji”, 227.; Davor GAURINA, “Drniš pod vlašću Venecije”, *Ethnologica Dalmatica*, vol. 3., Split, 1994., 111.; Nevenka BEZIĆ BOŽANIĆ, “Katolički živalj Drniške župe od 1705. do pada Mletačke Republike 1797.”, *Visovački zbornik: zbornik radova simpozija u prigodi 550-te obljetnice franjevačke nazočnosti na Visovcu 1445.-1995.*, Visovac, 1997., 434.; Lovorka ČORALIĆ–Ivana PRIJATELJ PAVIČIĆ, “Prilog poznavanju djelovanja graditeljske obitelji Scotti: crkva sv. Grgura u Lepenicama u trogirskoj zagori”, *Croatia christiana periodica*, god. XXVI., br. 49., Zagreb, 2002., 143.; *Povijest Hrvata*, druga knjiga: od kraja 15. st. do kraja Prvoga svjetskog rata (ur. Mirko VALENTIĆ i L. ČORALIĆ), Zagreb, 2005., 166.; Mladen ANDREIS, *Trogirsko plemstvo do kraja prve austrijske uprave u Dalmaciji (1805.)*, Trogir, 2006., 261. Zabilješku o Antunu Radniću, kapetanu čete hrvatskih konjanika u pukovniji Tripuna Gregorine, vidi u: ASV, Inquisitori, b. 816., Cavalleria Croati. Ruoli delle Compagnie Reggimento Gregorina Triffon, Compagnia Capitano Antonio Radnich, anno 1783. (19. kolovoz).

³³ Anđelo (Anzolo) Pejaković (Peacovich) zvan Drakole spominje se sedamdesetih godina XVIII. stoljeća kao vojnik u postrojbi Mihovila Anđela Filiberija te je zabilježen u popisu iz 1777. godine. Na osnovi podataka iz njegove oporuke, sastavljene u Zadru 1777. godine, saznajemo da je bio sin Vuka, zavičajem *della villa de Bogulte di Monte Negro*. Oporuku Drakole Pejakovića vidi u: DAZd, SZB, Pietro Paolo Coltelli (1777.–1817.), b. XXIV., br. 1., 5. XII. 1777. Zanimljivo je spomenuti da je zahtjev za otvaranje oporuke podnio upravo Andrija Mladinić (9. I. 1778.) – u dokumentu napisan kao Mladinouich.

³⁴ Riječ je o darovnicama za oltar Presvetoga Sakramenta (*Altar del Santissimo Sacramento del Domo di Zara*), za uređenje crkve Sv. Šimuna (*fabricha Glorioso Corpo di San Simeone*), za lazaret kužnih bolesnika (*Lazzaretto delli pestiferi*) i za zadarsku javnu zalagaonicu (*Monte di Pietà*). Darivanje spomenutih ustanova uobičajeno je u oporukama zadarskih građana u ranome novom vijeku.

na upit odgovorio potvrdno te je za svaku spomenutu stavku odlučio darovati po pet srebrenih dukata. Predaja oporuke učinjena je u kući zadarskoga građanina Santa Rotte u kojoj je – *giacente in letto aggrauato da male* – bio smješten Andrija Mladinić. Kuća se nalazi u središnjemu dijelu grada neposredno uz crkvu Sv. Marcele,³⁵ a kao prisutni svjedoci navedeni su zadarski stanovnici Antonio Doria i Giovanni Battista Ragacini.

Mladinićeva oporuka započinje, kako je to uobičajeno u ovakvoj vrsti spisa (iako je, zbog činjenice da je sastavljena osobno, po svojim formulacijama ipak dijelom netipična u odnosu na većinu drugih tipiziranih oporuka), zazivanjem Presvetoga Trojstva, Blažene Djevice Marije i oporučiteljevih svetaca zaštitnika Sv. Karla, Sv. Andrije, Sv. Josipa, Sv. Ivana Apostola, Sv. Ivana Evanđelista i Sv. Antuna Padovanskoga kao i *tutti gl'altri Santi* koji neka “pomognu oporučiteljevoj duši na putovanju u drugi život”. U uvodnome dijelu oporuke (uz uobičajene formule nabožnoga karaktera) saznajemo i točan datum njezina nastanka (1. studenoga 1778.), mjesto pisanja oporuke (*nella propria camera nel secondo appartamento sopra la Spiziaria di Santa Marcella sul canton in faccia alla Chiesa di San'Andrea*), a uz točne podatke o imenu, prezimenu i činu oporučitelja pojašnjeno je i u sastavu koje se čete (*Compagnia Filiberi*) i pukovnije (*Reggimento Collonelo Conte Triffon Gregorina di Guardia di Signore Eccellentissimo Prouiditor General Foscarini*) nalazio Andrija Mladinić. Slijedi još jedna, nešto drugačijim formulacijama izrečena, preporuka oporučiteljeve duše Presvetome Trojstvu, Blaženoj Djevici Mariji i svetcima zaštitnicima te potom odredba da se za pogrebne troškove (*per li miei funerali*) izdvoji jedna trećina od ukupne Mladinićeve imovine. Određujući mjesto svojega posljednjega počivanja, Andrija Mladinić iskazuje želju da njegovo tijelo počiva u grobnici bratovštine u crkvi Sv. Šimuna (*quella della Scuola in San Simon*). Iako nije izrijeком navedeno ime bratovštine, zasigurno je riječ o zadarskoj vojničkoj bratovštini Sv. Jeronima osnovanoj 1675. godine. Bratovština je ponajprije okupljala vojnike i časnike iz hrvatskih i albanskih vojničkih postrojbi koji su (prema svojim oporučnim željama) upravo u tamošnjim bratimskim grobnicama odabirali svoje posljednje počivalište.³⁶

Određujući, nadalje, pojedinosti vezane uz posljednji ispraćaj, Mladinić naglašava kako želi da njegovo tijelo bude ukopano u bijeloj odjeći te se nikako ne smije uporabiti stara i istrošena roba (*non strazza*) nego isključivo *robba buona*. Izvršiteljima svoje oporuke nalaže da na pogreb pozovu dovoljan broj svećenika i daju upaliti određen broj voštanica – sukladno novčanome iznosu koji namjenjuje u te svrhe (navodeći kako ne trebaju strogo paziti ukoliko iznos bude prekoračen za dvadeset ili trideset lira).

³⁵ Crkva Sv. Marcele isprva je nosila ime Sv. Petra Staroga (*S. Pietro vecchio*), a bila je – prema svome smještaju na malome trgu – nazivana i *Madonna della Piazzola*. U XVI. stoljeću nakon dolaska redovnica Sv. Marcele iz Nina u Zadar i njihova preuzimanja navedene crkve ustaljuje se i za crkvu i za tamošnju bratovštinu titular Sv. Marcele. Usporedi: Carlo Federico BIANCHI, *Zara cristiana*, sv. I., Zara, 1877., 380.-382.

³⁶ Podrobnije o vojničkoj bratovštini Sv. Jeronima usporedi: L. ČORALIĆ–N. BALIĆ NIŽIĆ, “Iz hrvatske vojne povijesti”, 71.-130. (usporedi i ondje navedenu literaturu).

U nastavku teksta oporuke Andrija Mladinić iskazuje svoje želje i odredbe kroz devet zasebnih točaka. U prvoj, koja se također odnosi na pogrebne običaje, Mladinić određuje da se po njegovoj smrti održe mise zadušnice na kojima će se upaliti određeni broj zublji i voštanica te da tome činu nazoče (uz svećenike i kapelana bratovštine Sv. Jeronima) i pripadnici njegove vojničke postrojbe (*Soldati Nazionali*). Slijedi potom odredba kojom se određuje da od predmeta popisanih u inventaru budu, pri ukupnoj podjeli imovine, izuzete stvari koje je naznačio vlastitim rukopisom, a koje namjenjuje pojedinim članovima rodbine ili prijateljima. U trećemu legatu Mladinić određuje da dio pribora za jelo (*possade*), također zabilježen u inventaru, pripadne njegovu nećaku svećeniku Andriji Mladiniću (u dokumentu je njegovo prezime navedeno kao Mladineo), a nakon njegove smrti neka ostane *alla sua propria famiglia, e casa*. Uz navedeno, Mladinićevoj obitelji pripada i ostatak novaca koji će se pribaviti potraživanjem od oporučiteljevih dužnika. Novac je, prema oporučiteljevoj želji, poželjno uložiti u zemljišni posjed. Slijedi odredba u kojoj se naglašava pravo drugoga poručnikova nećaka Antuna Mladinića (*Mladineo*) na udio u jednoj trećini oporučiteljeve imovine te legat kojim vlasnicima kuće u kojoj obitava (vlasnici su zadarski građani Santo Rotta i njegova supruga Menegina) dariva neke od svojih odjevnih predmeta. Obitelji Rotta ostavlja (osmi legat) i četiri svoje zavjese (*coltrine*), koje neka vlasnicima kuće služe na uporabu *sino che si strazzino al suo seruzio*, a u znak zahvalnosti za iskazanu dobrotu i prijateljstvo.

U oporuci Andrije Mladinića malo je spomena bližih članova obitelji. Uz nećake Andriju i Antuna poručnik bilježi i dvije nećakinje (ne navodeći im osobna imena), kćeri zastavnika (*alfier*) Petra Kuševića (*Cuseuich*). Dariva im (šesti legat) dva para plahti, dva stolnjaka, šest ubrusa i dva ručnika. Nadalje, ponovno spominjući nećaka Andriju (*mio amoroso nipote*), oporučitelj naglašava kako mu – uz prethodno navedene predmete – pripada i pravo na jednu trećinu neraspodijeljene imovine te kao dodatni legat pridodaje (kako je osobno dopisao u popisu pokretne imovine) dva stolnjaka i dvanaest ubrusa.

Završni dio oporuke hrvatskoga poručnika Andrije Mladinića odnosi se na imenovanje izvršitelja njegove posljednje volje (*comisari testamentari*). To su, na prvome mjestu, stanodavac Santo Rotta (*mio cordial amico*) i Mladinićev sudrug (*camerata*) Stjepan Bartolović (*Stefano Bartolouich*) iz Imotskoga. Njima ostavlja, *per segno di gratitudine*, dio svoje pokretne imovine (Rotti dariva pribor za jelo) odnosno manji novčani iznos (Bartoloviću namjenjuje jedan cekin *per prendersi qualche galanteria per mia memoria*). Na kraju devete točke svojih oporučnih želja Mladinić još jednom naglašava kako se njegovi dugovi trebaju isplatiti potraživanjima od prije spomenute Tereze Elizabete Butković Radnić. Nadajući se da će sve njegove oporučno izrečene želje biti bez pogovora izvršene, Mladinić napominje da će osobe koje se suprotstave provođenju bilo kojega legata biti izuzete od njima namijenjene imovine. Oporuka završava napomenom da je njezin tekst u cijelosti pisan vlastoručno od strane samoga oporučitelja te da je tekst

inventara (pregledan i potpisan na dnu svakoga lista) predao u ruke izvršitelju oporuke Santu Rotti.

Hrvatski poručnik u mletačkoj vojnoj službi Andrija Mladinić preminuo je u Zadru 30. studenoga 1778., mjesec dana nakon što je vlastitom rukom sastavio svoj oporučni spis.³⁷ Oporuka je, jednako kao i inventar, predana zadarskome javnom bilježniku Nikoli Bonicelliju i službeno otvorena (na zahtjev izvršitelja Santa Rotte) neposredno nakon smrti Andrije Mladinića, dana 1. prosinca 1778. Službeno objavljivanje oporuke zbilo se u kući Santa Rotte u sobi u kojoj se – *uestito di bianco* – nalazilo tijelo pokojnoga oporučitelja. Tome je činu uz Santa Rottu po službenoj dužnosti nazočio i zadarski gradski vijećnik Alvise Ljubavac Detrico³⁸ kao i brojni prisutni svjedoci. Izrijekom se navode Anzolo Augustin Cossolo, Francesco Colombo, Vincenzo Luccerini i Antonio Doria. Tim navodom od 1. prosinca 1778. ujedno i završavaju oporučni spis i inventar poručnika Andrije Mladinića.

Kapetan hrvatske konjice Mihovil Anđelo Filiberi

Kapetan elitne mletačke vojne konjaničke postrojbe *Croati a Cavallo* Mihovil Anđelo Filiberi (rođen vjerojatno oko 1700. godine) odvjetak je šibenske građanske, a kasnije i plemićke, obitelji Filiberi. Prethodne historiografske spoznaje o spomenutoj obitelji vrlo su oskudne. Obitelj se tek sporadično spominje u literaturi koja obrađuje prošlost grada Šibenika i okolice. Ove spoznaje, u većini slučajeva pojedinačne i fragmentarne, sakupljene su u leksikografskoj natuknici o obitelji.³⁹ Obitelj Filiberi imala je posjede oko Knina i Vrlike stečene putem državnih investitura kojima su mletačke vlasti nagrađivale zaslužne obitelji i pojedince. Prvi u historiografiji poznati pripadnik obitelji bio je Franjo Filiberi, koji se od 1707. do smrti 1720. godine spominje kao šibenski općinski kancelar. Istu je dužnost obnašao i njegov sin Ivan, oženjen šibenskom plemkinjom Anđelom Simonić. Obitelj je, točnije Marko – sin Franje Filiberija, agregirana u šibensko Veliko vijeće 1744. i to na temelju dukale od 10. rujna 1736. godine.⁴⁰ Njegov sin Mikelandelo (rođen u

³⁷ U Matičnoj knjizi umrlih Župe Sv. Stošije upis o smrti Andrije Mladinića nosi nadnevak od 2. prosinca 1778. godine. Navedeni datum ne odgovara datumu smrti navedenom prilikom otvaranja oporuke pa datum u matici, po svojoj prilici, označava datum pokopa. U upisu stoji da je Andrija Mladinić, poručnik u četi kojom je zapovijedao kapetan Mihovil Anđelo Filiberi, umro u kući Santa Rotte u 65. godini života te je pokopan u crkvi Sv. Šimuna. Usporedi: Hrvatski državni arhiv (dalje: HDA), Zbirka mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji, M-2354, župa Sv. Stošije u Zadru, Matična knjiga umrlih 1771.–1875., upis br. 64.

³⁸ Zadarski plemić Alvise Felice Ljubavac Detrico (rođen u Zadru 1753. godine) sin je Ivana Marije Ljubavca i Marije Detrico, kćeri Alvisea Detrica. Usp.: Znanstvena knjižnica u Zadru, 28292, Ms 800: Registro batesimale delli nobili di Zara dal 1590 al 1790 circa. Manoscritto sec. XVI-XVIII. Registrazioni originali con firme autografe dei consiglieri della Comunità, 125³; HBL, sv. III., Zagreb, 1993., 339. (tekst: Tatjana RADAUŠ i Josip VRANDEČIĆ).

³⁹ HBL, sv. IV., Zagreb, 1998., 214. (tekst: Lovorka ČORALIĆ).

⁴⁰ Grga NOVAK, "Šibenik u razdoblju mletačke vladavine 1412.-1797." u: *Šibenik, spomen zbornik o 900. obljetnici*, Šibenik, 1976., 226.

braku Marka Filiberija i Margarete Draganić) bio je mletački časnik, zapovjednik hrvatske konjaničke postrojbe u Palmanovi 1769. godine, a istaknuo se i kao vojni zapovjednik u Ferrari. Njegovom smrću 1806. godine obiteljski su posjedi pripali Antunu Simoniću kao posljednjemu muškom pripadniku obitelji.⁴¹

Kapetan Mihovil Anđelo Filiberi u historiografiji je bio rijetko spominjan. Iz njegove oporuke može se zaključiti da je taj hrvatski kapetan bio sin Franje Filiberija i brat ranije spomenutoga Marka te stric imenjaka mu Mikelandela. Iz sadržaja kasnije u radu obrađene oporuke saznajemo i da je obitelj Filiberi bila u rodbinskim vezama s (također u hrvatskoj historiografiji slabo obrađenoj) obitelji Noveller. Naime Mihovil Anđelo bio je oženjen Marinom Noveller,⁴² a iz toga se braka u Filiberijevoj oporuci spominju djeca Vicko⁴³ i Franjica, udana (od 1780. godine) za *contea* i časnika u postrojbi draguna Pietra di Caldagno.⁴⁴ Iako podaci o životnome putu kapetana Filiberija nisu sačuvani, podatak o njegovoj smrti zabilježen je u Matičnoj knjizi zadarske Župe Sv. Stošije. U njoj se pod datumom 4. travnja 1783. navodi da je *Signor Michel Angleo Feliberi Capetan de Croati a Cavallo a Reggimento Nobile Signor Conte Triffon Gregorina* umro u svojoj kući u 84. godini. Pokopan je, kao i Andrija Mladinić, u crkvi Sv. Šimuna.⁴⁵ Podatak o Filiberijevoj smrti (također s nadnevkom 4. travnja 1783.) zabilježen je i u popisu pripadnika pojedinih četa hrvatskih konjaničkih postrojbi u Gregorininoj pukovnici, načinjenom u kolovozu 1783. godine. Ondje se izriječkom navodi da je na mjesto preminuloga Filiberija kapetanom i zapovjednikom čete imenovan Jakov Bogetić (ranije poručnik u četi kapetana Aleksandra Duplančića), a kao časnici u istoj četi bilježe se poručnik Vicko Filiberi i kaplar Dominik Filiberi.⁴⁶

Oporuka kapetana hrvatske konjaničke postrojbe Mihovila Anđela Filiberija

⁴¹ Federico Antonio GALVANI, *Il Re d'armi di Sebenico*, sv. 1., Venezia, 1884., 121.-122.

⁴² Noveller je iskrivljeni oblik prezimena Nonveiller. Marina (rođena 18. X. 1725., a krštena 22. X. 1725.), supruga kapetana Filiberija i njezin brat Jerolim djeca su Fridrika Nonveillera, vojnoga časnika podrijetlom iz Trieri i Ane Marjanović iz Splita (oko 1698.-1778.). Iz njihovoga braka sklopljenoga 1721. godine uz Marinu i Jerolima izvori još bilježe i djecu: Alvizea (rođen najvjerojatnije oko 1726. u Splitu) i Anticu, rođenu u Šibeniku 1733. godine. Obitelj Marjanović u muškoj lozi izumire 1759. godine, a njihove posjede naslijedila je obitelj Nonveiller. Usporedi: Mladen ANDREIS, *Trogirsko plemstvo do kraja prve austrijske uprave u Dalmaciji*, 228.-229. Korisne podatke o obitelji Marjanović pružio nam je dr. sc. Mladen Andreis na čemu mu ovom prilikom iskreno zahvaljujemo.

⁴³ U četi kapetana Mihovila Anđela Filiberija zabilježeni su, kako je prethodno spomenuto, Vicko Filiberi i Dominik Filiberi. Za potonjega je izriječkom navedeno da je nećak (ili unuk) kapetana Filiberija. Je li Vicko bio u bližemu rodu s Mihovilom Anđelom (možda čak i njegov sin), teško možemo pretpostaviti na osnovi postojećih spoznaja, posebno stoga što bi taj podatak (kao u Dominikovu primjeru) sastavljači popisa vjerojatno zabilježili.

⁴⁴ Caldagno (Caldagno), grad sjeverno od Vicenze u pokrajini Veneto.

⁴⁵ Isto kao i u Mladinićevu primjeru, datum upisan u maticu ne odgovara datumu smrti navedenome prilikom otvaranja oporuke (3. IV. 1783.). I u ovome slučaju možemo samo nagađati da datum naveden u matici predstavlja datum pokopa. HDA, Zbirka mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji, M-2354, župa Sv. Stošije u Zadru, Matična knjiga umrlih 1771.-1875., upis br. 108.

⁴⁶ ASV, Inquisitori, b. 816., Cavalleria Croati. Ruoli delle Compagnie Reggimento Gregorina Triffon, Compagnia Capitano Giacomo Bogetich, anno 1783. (19. kolovoz).

pohranjena je, jednako kao i oporuka prije spomenutoga Andrije Mladinića, u Državnome arhivu u Zadru u fondu Spisi zadarskih bilježnika, u svežnju (busti) javnoga bilježnika Domenica Castellija.⁴⁷ Oporuka opseže dva nepuna lista te je, iako je riječ o visokome vojnom dužnosniku i uglednome šibenskom građaninu, opsegom bitno manja i sadržajem znatno oskudnija od Mladinićeve oporuke. Oporuka je napisana koncem ožujka 1783. godine u Zadru u oporučiteljevoj vlastitoj kući smještenoj u predjelu nazvanom *Ceriera*. Činu pisanja oporuke nazočio je gradski sudac egzaminator, učitelj prava i državni pravnik, zadarski plemić Ivan Antun Fanfogna.⁴⁸ U početnome dijelu oporuke navodi se i puni vojni čin Mihovila Filiberija (*capitan*), naziv postrojbe kojom zapovijeda (*Croati a Caullo*), kao i podatak da je oporučitelj trenutno zadarski stanovnik (*esiste in questa Città*). Iz oporuke nije razvidno u kojoj je životnoj dobi spis nastao, a kao motiv njezina pisanja navodi se – kako je to i najčešće – oporučiteljeva bolest (*aggrauato da male*). Osim navedenoga uvodni dio oporuke sadrži i tada uobičajene navode kojima se oporučiteljeva duša preporuča zaštititi *Iddio Signore, alla Beata Vergine ed ai santi suoi protetori*.

U prvome konkretnom oporučnom navodu Filiberi imenuje izvršitelja svoje oporuke (*commissario et esecutor*), a riječ je o njegovu šogoru – kapetanu Jerolimu Novelleru.⁴⁹ Nakon toga upitan je od bilježnika želi li nešto pokloniti nabožnim ustanovama grada Zadra, kao i određenu svotu novaca ostaviti za oslobođenje zarobljenika iz osmanlijskoga ropstva. Za razliku od svoga sudruga Mladinića, koji je za svaku od navedenih točaka oporučno ostavio po pet srebrnih dukata, kapetan Filiberi nije ostavio oporučni legat za spomenute svrhe (*risponse non lascia cosa alcuna a medesimi*).

Imenovanje glavnih nasljednika odredba je koja se u oporukama nalazi najčešće na samome kraju spisa. U primjeru Filiberijeve oporuke, ionako vrlo kratke, zapažamo odstupanje te je navedena stavka u oporuci zabilježena u sredini spisa. Svojim glavnim nasljednicima kapetan Filiberi imenuje suprugu Marinu Noveller i sina Vicka uz uvjet (Vickova) poštovanja, pokoravanja i uvažavanja majke i njezinih odluka. U slučaju da Vicko postupi suprotno, bit će mu oduzeta rečena imovina. Ako pak bude navedeno poštovao, nakon majčine smrti Vicko će postati jedini nasljednik cjelokupne imovine.

Iz sljedećega oporučnog navoda saznajemo i podatak o Filiberijevoj kćeri Franjici (*Francesca*), supruzi *contea* Pietra di Caldogno. Kapetan Filiberi svoju kći nije uključio u nasljednike odnosno u raspodjelu imovine nakon smrti jer je svoj dio dobila isplatom miraza prilikom udaje.

Završni konkretni podatak u oporuci, koji se obično nalazi na samome početku oporuke, odnosi se na oporučiteljev pokop. Filiberi nalaže da obredi vezani uz

⁴⁷ DAZd, SZB, Domenico Castelli (1777.–1812.), b. XXXVII., filza I., br. 14., 29. III. 1783.

⁴⁸ Ivan Antun Fanfogna, sin Josipa, zadarski plemić, učitelj prava, sudac i državni pravnik. Usp.: HBL, sv. IV., Zagreb, 1998., 131. (tekst: Serđo DOKOZA NIKPALJ).

⁴⁹ Vidi bilješku 42.

njegov pogreb budu izvedeni dolično (*decentamente*) te da se njegovi nasljednici pobrinu da se dostojno izvrše pogrebni običaji, u prvome redu mise zadušnice za spas pokojnikove duše. Zanimljivo je spomenuti kako Filiberi izričito ističe da prilikom posljednjega ispraćaja ne želi posebne vojne počasti (*senza onori militari*). Spomenutim navodom odnosno uputama o oporučiteljevu pokopu završavaju oporučni legati Mihovila Anđela Filiberija.

Na samome kraju dokumenta kao svjedoci pisanja oporuke navode se ugledni zadarski plemići Sebastijan Carrara⁵⁰ i Jerolim Bortolazzi.⁵¹

Oporuka je otvorena neposredno nakon smrti kapetana Filiberija 3. travnja 1783. godine na zahtjev izvršitelja oporuke Jerolima Novellera. Činu otvaranja oporuke nazočili su Jerolim Novello pokojnoga Šimuna i Ivan Erceg pokojnoga Mate.

Zaključak

Važnu odrednicu u proučavanju svekolikih sastavnica iz političke i vojne prošlosti na širem jadranskom prostoru čine razmatranja o uključenosti stanovništva s istočnojadranske obale u onodobne političke procese i događaje. Takva su, primjerice, istraživanja o udjelu stanovništva s istočne obale Jadrana u mletačkim vojnim postrojbama, u ovome slučaju u elitnoj konjaničkoj jedinici koju su sačinjavali vojnici s prostora od Mletačke Istre do Mletačke Albanije. Njihovo značenje i doprinos bili su poglavito izraženi u vrijeme najintenzivnijih mletačko-osmanlijskih sukoba tijekom XVI. i XVII. stoljeća (Ciparski, Kandijski i Morejski rat). Iako u XVIII. stoljeću, kada osmanlijska opasnost postupno jenjava, vojne postrojbe nemaju u tolikoj mjeri važnu i sveprisutnu ulogu, na hrvatskomu se prostoru, ali i duž cijeloga mletačkog teritorija i dalje bilježi djelovanje te elitne vojničke postrojbe. O uključenosti Hrvata u mletačku vojnu službu svjedoče i prethodna poglavlja koja sadrže životopise dvojice hrvatskih časnika pod stijegom Svetoga Marka – poručnika Andrije Mladinića i kapetana Mihovila Anđela Filiberija. Raščlamba navedenih biografija zasnovana na arhivskome gradivu stoga teži boljemu poznavanju ustroja i strukture vojnih jedinica i njihova djelovanja te nadopuni dosadašnjih spoznaja o vojnoj i društvenoj prošlosti Dalmacije.

⁵⁰ Sebastijan Carrara (Carara) obnašao je čin pukovnika u mletačkoj vojsci. Godine 1762. oženio je Franceskinu Nassi, udovicu contea Franje Borellija i time postao poočim i skrbnik maloljetnoga Andrije Borellija s pravnom na trećinu vranskoga feuda. Feudalnom investiturom od 23. IX. 1765. stekao je naslov *conte veneto*. Iako se iz financijskih razloga odrekao vranskoga feuda (1779. godine), naslov *conte* je zadržao. Usporedi: C. G. F. HEYER von ROSENFELD, *Der Adel des Königreichs Dalmatien*, 7.; Miroslav GRANIĆ, "Dalmatinske obitelji u 'Libro Aureo dei veri titolati' mletačkog magistrata nad feudima", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, sv. 30. (Razdio povijesnih znanosti, sv. 17., 1990.-1991.), Zadar, 1992., 171.-172.

⁵¹ Jerolim Bortolazzi odvjetao je drevne zadarske plemićke obitelji. Godine 1781. stekao je (zajedno s braćom Antunom, Markom i Šimunom) naslov *conte veneto*. Usp.: Jelena KOLUMBIĆ, "Grbovi zadarskih plemićkih obitelji početkom Druge austrijske vladavine Dalmacijom", *Radovi Zavoda JAZU u Zadru*, sv. 26., Zadar, 1979., 91.-92.; ISTA, "Grbovi zadarskih plemićkih obitelji", *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, sv. 47., Zagreb-Zadar, 2005., 54.

PRILOG 1.: Prijepis inventara i oporuke poručnika Andrije Mladinića (Državni arhiv u Zadru, Spisi zadarskih bilježnika, Nicolò Bonicelli: 1736.-1782., b. II., fasc. III., 5. X. i 1. XI. 1778.)

Adi primo Dicembre 1778

Comparse nanti me infrascritto Nicolò Bonicelli di Veneta Autorità Nodaro publico e giurato di Zara il Signor Santo Rotta commissario testamentario dell'ora defonto Signor Tenente Andrea Mladinich Compagnia Capitan Michiel Angelo Filiberi di Crouati a Cauallo Reggimento Conte Triffon Gregorina, il quale in adempimento al suo douere, ed affinché in ogni tempo consti la realtà del suo retto operare presentò in mano di me nodaro sudetto l'inventario già nominato di lui testamento appar scritto di carte sciolte 12 ma non tutte pierche le sole due prime facciate; nel quale si uedono descritti tutti l'effetti mobili, ori, argenti, debiti, e crediti, non che ogni altra cosa; fatto lo stesso inuentario scriuer da altra mano in data 5 Ottobre 1778 ma di facciata in facciata sottoscritto, e firma di proprio pugno, e carattere dal defonto medesimo, instando perciò di conseruarlo nelli miei atti notariali unitamente al di lui testamento in questi hoggi aperto, e publicato affinché abbia a sortirne in ogni tempo la pontuale sua essecutione la volontà del testatore, e tanto etc.

Segue l'inventario

Adi 5 Ottobre 1778 Zara

Inventario di tutti li mobili, che esistono nelle mani, e casse del Tenente Andrea Mladinich Compagnia Capitan Michiel Angelo Filiberi di Crouatti a Cauallo Reggimento Conte Triffon Gregorina come segue

Biancheria in due cassoni uguali

Camiscie fine n. 40

Sottocamiscie noue n. 14

Dette usate n. 9

Mutande uarie p. 9

Ninzioli p. 6¹

Intimele n. 12

Sugamani tra uecchi, e noui n. 6²

Detti usati fini, uno de quali di paresin n. 3

Touaglie di paresin usate n. 2³

Touaglie di detto fine alte 3 braccia n. 2⁴

¹ Dopisano drugim rukopisom: *Due para in legato nel testamento.*

² Dopisano drugim rukopisom: *In legato due noui.*

³ Dopisano drugim rukopisom: *In legato due noui.*

⁴ Dopisano drugim rukopisom: *Sei de piu noui in legato.*

Touaglioli simili n. 12
 Touaglioli usati n. 4
 Zenochietti per stiuiali p. 3
 Caneuazze grandi n. 4
 Redi da notte n. 5
 Berette di bombace n. 6
 Calze di bombace, e filo fine p. 3
 Sotto calze di detto noue p. 6
 Dette usate p. 9
 Dette di canipe nuoue p. 4
 Facioletti di tella bianchi n. 12
 Detti da naso turchini n. 8
 Detti rossi n. 3
 Scarpette per calze di setta p. 7
 Maneghetti a rede recamati p. 3
 Detti di cessa recamati p. 6
 Detti di tella baston, e cessa a fiori p. 11
 Sugamani di paresin noui n. 9
 Camisiolini di fustagno da notte grossi 2 noui, e 2 uecchi n. 4
 Detto di detto leggiero n. 1
 Camisoto di tella n. 1
 Pettorine da domo n. 4
 Calze di setta usate p. 4
 Cauezzo di dimito fino brazza 16 da far camisiolini n. 1
 Segue⁵

Vestimenti d'uomo

Diuisa scarlatto fodrata di setta con galoni a lama, e bottoni di argento a fillagrana macisi n. 14 n. 1

Camisiola di pano blù fornita ut supra bottoni sudetti n. 12 n. 1

Detta di setta blù fornita ut supra con bottoni sudetti numero 18 n. 1

Diuise di scarlatto con galon alla moschetiera con suoi alamari per parte, e sei bottoni d'argento lissi macisi per cadauna n. 2

Camisiole di pano blù, una di diuisa in parata, e l'altra giornaliera fornite ut supra con bottoni d'argento macisi con piroli 3 in cima, 12 de' quali per cadauna n. 2

Diuisa di scarlatto uecchia fornita con galon, ut supra, e bottoni d'argento lissi macisi n. 6 n. 1

Camisiola blù alla nazional con alamari 7 per parte, e bottoni d'argento macisi lissi n. 14 n. 1

Diuisa di scarlatto fornita di galon d'oro a lama con camisiola di veluto nero con guarnizon simile, e bottonsini d'argento dorati, cioè 9 di diuisa, e 15 di camisiola n. 1

⁵ Dopisano drugim rukopisom: *Io Tenente Andrea Mladinich mano propria.*

Camisiola di ruè blù fornita d'argento a lama, con bottoni d'argento macisi n. 12
n. 1

Camisiola di drappo setta con fiori d'oro color perla, e bottonsini fillati n. 1

Braghe scarlatto due fornite argento noue, e 3 usate, una delle quali fornita
argento p. 5

Bragoni di pano blù d'albus uno fornito argento p. 2

Diuisa turchina con alamari d'argento alla moschetiera di pano sudetto, e
bottoni di metal n. 1

Camisiola scarlatto per la detta diuisa con galon simile n. 1

Tabaro di scarlatto n. 1

Gaban di detto uecchio n. 1

Tabaro di cambelatto piombin n. 1⁶

Pelison di camelotto verde fodrato di pelle n. 1

Gaban di schiauina blù n. 1

Codegugno camelotto rige, con camisiola, e braghe compagne n. 1

Braghe di felpa di bombace n. 1

Dette di pelle da lauar n. 1

Bareton di martoro tinto di veluto nero n. 1

Detto di soldato con filetto di ludra n. 1

Fanelle una di pelle da lauar, ed una di fris n. 2

Camisiola, e braghe drappo color fussi a fiori n. 1

Camisiola, e braghe di setta blù schiete uecchie n. 1

Capelli due bordati argento, ed uno schieto n. 3

Segue⁷

Stiualli usati di vacchetta p. 1

Cisme con pironi di loton un paro nuouo, ed un uecchio p. 2

Scarpe nuoue in cassa p. 2

Scarpe da uso p. 2

Ombrella n. 1⁸

Mobili per letto

Cachietta in cassa con suo lochetto grezza con suo bisogno per forma il padi-
glion n. 1

Fondi di letto, cioè due caualetti, e 3 tauole n. 1

Suo pagliarizzo - 3 strapontini, due nuoui, ed uno usato con intima a righe n.

4

⁶ Dopisano drugim rukopisom: *In legato nel testamento.*

⁷ Dopisano drugim rukopisom: *Io Tenente Andrea Mladinich affermo mano propria.*

⁸ Dopisano drugim rukopisom: *Io Andrea Mladinich affermo mano propria.*

Cauezzale n. 1
 Cusini n. 6
 Felsade di lana n. 2
 Coperta imbotida d'Indiana n. 1
 Copertor di bombace bianco n. 1
 Detto uerde rossa di bauella rigata n. 1
 Detti di tella stampata 2 da letto, e due per coprir drappi n. 4
 Coperta di rassa rossa n. 1⁹

Fornimenti da cauallo

Sella tartara fornita madre perla con staffe di laton n. 1
 Per li due camerati scelle (!) tartare con suoi fornimenti uecchii n. 2
 Sella italiana uecchia da strapasso n. 1
 Fornimenti uecchii da strapasso per tutte le sudette 4 selle n. 4
 Valdrape di parata blù usate nelle mani de' camerati n. 2
 Fornimenti da parada di curame nelle mani sudette n. 2
 Sella del Tenete consegnata baio di pano blù con galonsin d'argento n. 1
 Fornimento, e valdrapa nuoua da soldato di risserua n. 1
 Fondine uecchie con galon d'argento alla moschetiera n. 2
 Valdrapa, e capetta fornite d'argento di parata per il Tenente n. 1¹⁰

Arme

Schioppi uno da parata per il camarata, ed uno da strapasso n. 2
 Pistole da parata per il sudetto stippe p. 1
 Dette scielte bresciane fornite otton condute p. 1
 Dette fornite d'azzal che si serue il Tenente p. 1
 Pistola scompagna fornita d'azzal fino n. 1
 Sciabla fornita di sagrin, e guardia mettal simil oro da parata n. 1
 Palosetto da uiaggio dorato con posata nel fodro n. 1
 Spada l'oton ordinaria da punta n. 1
 Bastoni con pomolo d'osso n. 1
 Pendoni due di pelle, ed uno di galon uechio n. 3
 Scuriadino da viaggio n. 1¹¹

Argentaria

Fornimento da cauallo alla turchesca d'argento dorato senza gropiera uale ze-
 cchini 10 n. 1

⁹ Dopisano drugim rukopisom: *Io Tenente Andrea Mladinich affermo mano propria.*

¹⁰ Dopisano drugim rukopisom: *Io Tenente Andrea Mladinich affermo mano propria.*

¹¹ Dopisano drugim rukopisom: *Io Andrea Mladinich affermo mano propria.*

- Busta con sei possade d'argento pesa oncie 48 di solo argento n. 1
- Possada da campagna, cioè sculiere di detto, piron, e coltello d'osso nero con capete d'argento n. 1
- Cortello, e piron da trincar d'osso nero con capete sudette n. 1
- Orologio d'argento di terot, mostra i giorni del meso n. 1
- Secchiel di detto pesa oncie 4 n. 1
- Pendon di galon d'argento con placa di detto, San Marco dorato pesa oncie 6 n. 1
- Fiubba d'argento da pendon di spada n. 1
- Muta di fiubbe di detto, cioè scarpe, e senturin argento n. 1
- Detta di dette di detto ut supra con gambe di ferro n. 1
- Palosetto di detto con fodre di sagrin pesa l'argento oncie 19 n. 1¹²
- Cortello da scarsella con fodro di detto fornito argento n. 1
- Canadindia con pomolo, pontal, e braghetta il tutto d'argento n. 1¹³
- Fassa di galon d'argento a lama cusita sopra pelle bianca n. 1
- Agnus d'argento con entro Madonna di smalto n. 1
- Anello d'oro con camain bianco cioè un testa di Donna n. 1
- Tutti li bottoni a filagrana d'argento che sono sopra gli abiti sono n. (*nedostaje broj*)
- Bottoni da velada lissi d'argento n. 18
- Detti da camisiola con 3 piroli sopra sono n. (*nedostaje broj*)
- Bottoni da velada d'argento dorati macisi fatti a melon n. 9
- Detti simili da camisiola n. 15
- Stucchio d'argento che serue per bollar lettere con entro un cura orecchie n. 1
- Paro di fibbie, che sostengono le alli delle diuise¹⁴
- Batteria di cucina
- Rame
- Casson di cucina con entro li seguenti capi
- Caldiereta di rame n. 1
- Pignate che entrano una dentro all'altra di detto n. 3
- Pignata di pugno di detto n. 1
- Pignata all'Inglese di detto, che tiene un secchio n. 1
- Secchio di detto n. 1
- Cazza di detto d'acqua n. 1
- Lambrico di detto alla Tedesca n. 1

¹² Dopisano drugim rukopisom: *In pegno*.

¹³ Dopisano drugim rukopisom: *In pegno*.

¹⁴ Dopisano drugim rukopisom: *Io Andrea Mladinich affermo questo sopra mano propria*.

Coguma di detto da 3 caffè vecchia n. 1
Detta di detto nuoua da 2 n. 1
Tecchia di detto n. 1
Cassarolle di detto n. 2
Bascina di detto n. 1
Scadaletto con coperchio di detto n. 1
Coperchio di detto n. 1
Mortaro di bronzo, con sue pestale di ferro n. 1
Tecchia di rame picciola n. 1¹⁵

Ferramenta

Menarosto con due spedi n. 1¹⁶
Gradella n. 1
Coperchii da pignate uno grande, e due piccioli n. 3
Badilli n. 3
Forche n. 2
Paletta, e moletta, cana da soffiare n. 3
Mochetta di ferro n. 1
Treppe piccioli n. 2
Treppe grande di pignata n. 1
Caudoni da campagna n. 2
Manestro sbuso, e cazza da brodo n. 2
Piron grande n. 1
Lime n. 2
Seghetto n. 1
Cadenna da campagna n. 1
Gratacasa n. 1
Serchi da secchio n. 1
Padelette per abbruciar caffè, ed altra per friser n. 2
Fogeretta per monaca n. 1
Cortel morlacco con fodro laton n. 1
Diuersi ferri in una carta per taccar pignate et altro
Ranpin da cauar fien n. 1¹⁷

Latone

Candellieri compagni n. 4

¹⁵ Dopisano drugim rukopisom: *Io Andrea Mladinich affermo mano pripria.*

¹⁶ Dopisano drugim rukopisom: *Restarà a Don Andrea.*

¹⁷ Dopisano drugim rukopisom: *Io Tenente Andrea Mladinich mano propria.*

Lumetta da 3 lumi picciola n. 1
 Lampada n. 1
 Mochetta n. 1
 Scatola con entro sei rodelle da coltrina di laton¹⁸

Stagno

Cadino di barba n. 1
 Tondi da tauagliolo ottangoli n. 24
 Piadenelle simili n. 6
 Piadene da manestra simili n. 3
 Piati da capon grandi n. 3
 Fruttiera per li gotti n. 1
 Piato scompagno n. 1
 Scudella n. 1
 Sottocope n. 2
 Piadenella schieta n. 1
 Spudarolla n. 1¹⁹

Quadreria

Ritratti n. 3
 Quadro di Santa Maria Madalenna di recamo n. 1
 Altro della Beata Vergine stampa in rame n. 1
 Quadretti con suaza indorata n. 2
 Cristo di metal giallo n. 1²⁰

Mobili diuersi

Cariolle ferrate n. 2
 Cassoni rossi con chiaui doppie, che chiudono tutti i due coperchii in una sol uolta n. 2
 Cassonsini rossi con chiaui doppie, che chiudono un coperchio solo n. 2
 Tauolino rotondo con suo tapedo di tella stampada n. 1
 Caneuetta rossa con 3 bocchie da lira, e 12 cugneti con casetin entro del qual diuerse tature, e sua serattura n. 1
 Casson ferrato bianco qual tiene la batteria di cucina con serattura n. 1
 Detto oue si ripone il scrittorio essendo in uiaggio n. 1
 Scrittorio di remesso con entro i seguenti capi n. 1
 Oncia di tè Inglese n. 1

¹⁸ Dopisano drugim rukopisom: *Io Andrea Mladinich affermo mano propria.*

¹⁹ Dopisano drugim rukopisom: *Io Tenente Andrea Mladinich affermo mano propria.*

²⁰ Dopisano drugim rukopisom: *Io Tenente Andrea Mladinich affermo mano propria.*

- Oncie pello lastura fillato n. 4
 Carta con azze bianche ordinarie n. 1
 Bustine con carte da disegno n. 2
 Fiuba di laton da pendon n. 1
 Carta con balle da pistola mezzane n. 1
 Chiaui dopie de miei cassonzini grandi rossi da risserua con terza del casson
 di cucina
 Bottoni da camisa n. 2
 Borsa di pelle bianca n. 1
 Bottoni metal bianchi n. 2
 Tocchi candelle ceriola n. 2
 Chiaui di dra... n. 3
 Scatola con compassi, colori, inchiostro, china, lapis, e pene, penelli da disegnar
 n. 1
 Cordon seta uerde sopra pelle lisme para n. 1
 Botoni fini di camisa dozina n. 3
 Alamari argento con fiocchi uecchi n. 10
 Centurini e bottoni argento uecchi da bragon para n. 1
 Botoni da bragon, nuoui di tre sorti n. 11
 Asola e botton d'oro da capello usato n. 1
 Spalarin, e fioco di spada, con franza a lama, e il spalarin non terminato n. 2
 Cortel turchesco da trinzar n. 1
 Spighetta usata d'argento para 12 n. 1
 Ligami da calze, nuoui bianchi con righe rosse para n. 1
 Quinterneti da 6 fogli di carta lustra da scriuer n. 10
 Carta turchina, con poche azze da mier lamise n. 1
 Semo azze fine cremasche in carta bianca n. 1
 Caneuetta bianca serator con serattura, e dodeci mezze bouie n. 1
 Capelliera con serratura n. 1
 Cesta tonda da uiaggio n. 1
 Forme da stiualli p. 2
 Vari pezzi boemii
 Segue²¹
 Tapetto di lana da tola a fiori diuersi nuouo n. 1
 Coltrine di tella naransina con suoi fiocchi di bauella uerde, e 6 rodelle di loton
 ferrate per coltrina n. 4

²¹ Dopisano drugim rukopisom: *Io Tenente Andrea Mladinich affermo mano propria.*

Cucini di tela stampata pieni di crena seruono di canapè sopra i cassoni grandi
n. 2

Segue la roba esistente nel scrittorio

Scatola piena di ceroto n. 1

Calamar rosso n. 1

Cerchio d'azzal n. 1

In un cassoncino uarii libri millitari, fra quali si distingue le guerre ciuili di Francia del Dauila, la lega di Cambrai

Io Tenente Andrea Mladinich feci far il presente inuentar da mano amicha, e dopo auerlo incontratto, ò firmato di proprio pugno ogni carta, perchè non ui sia dificoltà nel crederlo ueridico da chi si sia in fede.

Nota de crediti del Signor Tenente Andrea Mladinich

Dalla Signora Teresa Elisabetta Contessa Butcouich Radnich per resto, e saldo dell'amministrazione da esso Signor Tenente tenuta come tutore della medesima, giusto la scrittura 22 Nouembre 1776 moneta di Venezia - lire 4591,9

Si batte

Per error scoperto dal Signor Mladinich nel ristretto de conti a danno della Signor conte Butcouich - lire 1000

Per tante scossie dal Signor Giouanni Francescho Razzettini affittuale de beni della sudetta Signora Contessa Butcouich zecchini 65 fanno lire 1430

= 2430

Restano da riscuoteri lire duemille cento sessanta'una, soldi 9 lire 2161, 9 le quali in ordine al confesso 14 Luglio 1778 di detta Signora Contessa Butcouich de- uono esser pagate in anni quattro dal Signor Zuanne Mircouich nuouo affittuale, cominciando da primo Gienaro 1779 More Veneto

Dal Signor Cornetta Iseppo Stuari Compagnia Tenente Colonello Carrara lire settantacinque di Venezia per resto di maggior summa imprestatagli graziosamente per prouedere di cauallo qunado fu tutto corrente lire 75

Dal Signor Giouanni Francescho Razzettini fù affittuale de beni della Signora Contessa Butcouich Radnich per resto di zecchini n. 65 detratto il ualore di quarte $18 \frac{3}{4}$ sieno riceuto a lire 120 moneta veneziana per il carro, e zecchini 10 rimanda- tigli - restano da riscuotersi per saldo zecchini uentiotto lire due soldi 15 di Venezia = 618, 15²²

Nota de debiti del controscritto Signor Tenente Mladinich

Agli eredi de quondam Anzolo Peacouich detto Dracula zecchini dieci moneta di Venezia di lire 220

²² Dopisano drugim rukopisom: *Io Tenente Andrea Mladinich affermo mano propria.*

Alla Signora Francesca Filiberi zecchini quindecim per capitale di sua porzione impiegato nel bettolino a Zemonico, per cui doura render conto Stipe Bartolouch lire 330

Al mercante Iseppo Biasutti da Vdine fradelano di esso Signor Tenente zecchini cinque circa lire 110

Al Signor Capitan Tenente Antonio Radnich zecchini uenti spediti da Dernis al Signor Mladinich l'anno decorso 1777 fanno lire 440

Si batte

Per contate dal Signor Mladinich al Morlacco Opacich da Smocouich per conto del Signor Radnich, e sono quelle, ch'esso Signor Radnich doueua contare al Morlacco medesimo, auendole riceuute in Vdine dal Signor Mladinich lire 179

Per spese in Segretaria Generalizia per commisione del Signor Radnich lire 12

Resta creditore il Signor Radnich lire 249²³

Si dichiara, che le annotazioni in legato nel testamento uendute in pegno, che risultano nel presente inuentario, sono di proprio pugno, e carattere del defonto Tenete Andrea Mladinich

Nicolò Bonicelli di Veneta Autorità Nodaro

Io Simon Ponte Possidaria giudice esaminatore fui presente alla facitura dal presente rogio l'iscrissi, e sigillai con il mio sigillo.

Testamento del Signor Andrea Mladinich Tenete della Compagnia de Crouati a Cauallo presentato a me Nicolò Bonicelli di Veneta Autorità Nodaro publico, e giurato di Zara li 8 Nouembre 1778.

Testamento fatto di proprio pugno da me Tenente Andrea Mladinich Compagnia Capitan Michel Angelo Filiberi di Crouati a Cauallo Reggimento Collonelo Conte Triffon Gregorina per consegnarlo al Signor Nicolò Bonicelli Nodaro di Publica Autorità per farne il necessario registro per la sua ualidità, ciò affermo mano propria.

Nel nome di Cristo Amen. L'anno della sua Sanctissima Natiuità 1778, indizione XI, giorno ueramenete di domenica, li 8 de mese di Nouembre, nelli tempi del Serenissimo Principe Signor Nostro Eccelenitissimo il Signor Aluise Mocenigo per l'Iddio grazia inclito Doge di Venezia²⁴, e del Reggimento dell'Illustrissimo Signor Zanmaria Bembo Conte di Zara, e suo Distretto²⁵, et alla presenza del Nobil Signor Serdar Simon Ponte Possedaria honorando giudice esaminatore dalla Corte di Zara.

²³ Dopisano drugim rukopisom: *Io Tenente Andrea Mladinich affermo mano propria.*

²⁴ Alvise Mocenigo IV., mletački dužd od 1763. do 1778. godine.

²⁵ Giovanni Maria Bembo, zadarski knez od 1776. do 1778. godine.

Personalmente costituito il Signor Andrea Mladinouich (!) Tenente della Compagnia de Crouati a Cauallo del Capitan Michiel Angelo Filiberi, il quale attouandosi giacente in letto aggrauato da male, ma sano per grazia di Dio Signore di mente, sensi, loquella, et intelletto, presento in mano di me infrascritto publico Nodaro un pachetto di carte chiuso, e sigillato con cinque bolli cera spagna, nel quale disse contenersi il suo testamento, e l'ultima sua uolontà scritto tutto di sua propria mano, e sottoscritto di suo pugno, pregando me Nodaro sudetto di conseruarlo nelli miei atti notariali sino che piacerà a Sua Diuina Maestà leuarlo da questo mondo, onde doppo la sua morte sia pontulamente eseguito in tutte le sue parti, come stà, e giace dalli suoi commissarii instituiti già col testamento medesimo.

Arriaccordatigli li quattro luochi pii, et il riscato de poueri schiaui nonche il luoco della Pietà, rispose lascio cinque ducati d'argento da esser diuisi fra tutti essi luochi pii.

Fatto in Zara in casa abitata dal Signor Santo Rotta in faccia Santa Marcella, presenti li Signori Antonio Doria quondam Gabriel, e Giouanni Battista Ragacini quondam Tomaso testimonii chiamati etc.

Et io Nicolò Bonicelli di Veneta Autorità Nodaro publico e giurato di Zara hò scritto il presente rogato, et in fede sottoscritto.

Zara

In nome della Santissima Trinità Padre, Figliuolo, e Spirito Santo

Tre Persone un solo Dio, il quale io sottoscritto costantemente credo, perche cossi a Dio riuclato alla Chiesa Cattolica Appostolica Romana ch'io ueramente se-guo certo di non fallare, ma di suplire à tutto quello, che comanda la Santa Madre Chiesa Cattolica Romana, che proffesso, e che intendo di confessar ora per allora tutto quello che crede un uero Cattolico Cristiano.

Perciò suplico l'Immacolata Vergine Maria mia auocata e protettrice, San Carlo, e Andrea Santi del mio nome, San Giuseppe, e San Giouanni Apostolo, ed Euange-lista, San Antonio di Padoua, e tutti gl'altri Santi da me usi inuocare con frequenza, l'Angelo mio custode, con tutto il resto della Corte Celeste perche uoglino assister l'anima mia per un felice passaggi all'altra uitta, diffendendomi de miei comuni nemici, mondo, demonio, e carne, perche non resti inganata l'anima mia, da niuna falsa in lusione, ma unicamente impetrino da Sua Diuina Maiestà il perdono, de miei peccati, e la mia eterna saluezza acciò unito agl'altri Spiriti Beati, passa per tutta l'Eternità cantar, e benedir le Diuine Misericordie.

L'anno di nostra salute 1778 il primo Nouembre, nella propria camera nel secondo appartamento sopra la Spiziaria di Santa Marcella sul canton in faccia alla Chiesa di San'Andrea preparato à far il presente testamento di proprio pugno, senza stimolo d'alcuno, ma solo e di mente sana.

Testamento, ed ultima uolontà del Tenente Andrea Mladinich della Compagnia Capitan Michel'Angelo Filiberi di Crouatti a Cauallo Reggimento Collonelo

Conte Triffon Gregorina di Guardia di Signore Eccellentissimo Prouiditor General Foscarini in²⁶ essendo la mia pocca facoltà di mia particolar ragione come beni castrensi da me acquistati, così intendo desser padron di disporre à piacere come più mi piace.

Prima però di dar principio à niuna cosa inuocherò listessa Santissima Trinità, acciò mi dia grazia di suplir ad ogni mio debito tanto spirituale, che corporale, e degni benedir il restante. Prego pure l'Immacolata Vergine Maria protegger, e padrocinar l'anima mia acciò sicuramente si salui, e uadi a goder la gloria del Paradiso; così pure sono pregati li santi del mio nome Carlo, e Andrea col'Angelo mio custode, ed il resto de Santi da me solito inuocarsi fra l'anno, perchè tutti uniti impetrino misericordia, e saluezza all'anima mia, la qualle di uero quor imploro.

Morto che sia intendo che fatta lasse della mia facolta, questa paghi li debiti se uene saranno, e del resto siano fatte tre parti, una delle qualli seruirà per li miei funerali che à disposizione de miei commissarii ne lassio la distribuzione giusto alla terza parte, che non a da cresser la medesima, gia la sepoltura sarà quella della Scuola in San Simon, o quella del Rosario in altre Citta come confratello.

Il uestito mio sarà di bianco tutto con robba di casa, desiderando sia robba buona, e non strazza, e ciò racomando alli Signori Commissarii, che anco prenderanno il numero de sacerdoti, e candele giusto al capitale che lassio per li funerali medesimi, non siano però tanto rigorosi dalle lire uinti ò trenta di più, sperando che Don Andrea mio nipote si contenterà, sapendo ben egli che poteuo lasciar ad un estrano quello che per puro amore lassio ad esso, e sua famiglia; e poi supplisca il mio commissario, che niuno glielo potrà uietare, così uolendo io che succeda doppo la mia morte.

1. Alla mia morte si faranno celebrar tutte quelle messe che si potranno auere sopra il cadauere con quatro torzi da quatro lire luno di peso, alli altari le candele di tri onze, al paroco, al capelano della squola d'una lira, alli graduati che degnassero accompagnarli, altri vffiziali, tutti Soldati Nazionali tutti di due onze, lasciando il resto al dissennimento del mio commissario.

2. Dall'asse de miei inuentarii resteranno esclusi dal testamento per farne qualche legato a miei amici, e congiunti lontani accio preghino Idio per l'anima mia, e questi saranno scritti di mio pugno, e firmati dal mio nome, ne gli eredi douranno opporsi in pena di perder l'eredità.²⁷

3. Nelle due porzioni che resteranno diuise intendo che quella di Don Andrea Mladineo mio nipote ui sia di più la busta delle mie sei possade perche abino da seruir di memoria alla famiglia, e questa à Don Andrea, e dopo morte reste alla sua propria famiglia, e casa, e del soldo che rimarà dal riscossione de miei debitori, pagherà qualche legato, ed il resto lo impiegherà in qualche successo di terreni in

²⁶ Na dnu stranice istim rukopisom: *Zara. Io Tenente Andrea Mladinich mano propria.*

²⁷ Na dnu stranice istim rukopisom: *Io Tenente Andrea Mladinich mano propria.*

uantaggio della famiglia, auendo tanto il soldo, che le possade à seruir d'utile della sua famiglia.

4. La terza parte che seruirà di legato à mio nipote Antonio Mladineo senza le possade, e soldo che si risquoterà da miei debitori, li qualli lassio à Don Andrea perche ne faccia che gli orderò nel suo presente testamento perciò egli si doura contentare di quello può donarli unamoroso zio.

5. Lascio al Signor Santo Rotta mio amico, padron di casa, il mio tabaro di cameloto nouo, e alla Signora Meneghina di lui consorte un cauezzo dimito per quel che uora adoprarlo in contrassegno di grattitudine per l'assistenza prestatami prima di morire.

6. Lascio alle mie due nezze figlie del Alfier Pietro Cuseuich due para linzoli de più noui, due touaglie, e sei tauaglioli degl'ordinarii, ma de più nuoui, e due sugamani noui fra tute due compatindomi se non faccio di più non lo permetendo le mie presenti disgrazie, e malatie.

7. Lassio come dissi a Don Andrea Mladineo mio amoroso nipote la sua terza parte di facultà esculsi li legati sudetti, con la busta possade sei, e quella da trizzar sette, unindo come uoglio siano a queste unite le due touaglie con dodeci tauaglioli compagne li piu fini quasi nuoui, che seruir deuono di uso à detto Don Andrea, e sua propria famiglia nel di più della sua terza porzione.

8. Lassio le mie quatro coltrine per uso del camerin, e tinello come sempre seruirono acciò continui il Signor Santo a goderle sino che si strazzino al suo seruizio, e cio per segno di mia grattitudine, e buona amicicia.

9. Lascio miei comisari testamentari se Dio mi uora in questo paese il Signor Santo Rotta mio cordial amico, pregandolo per carità d'assister questa ultima uoltima (!) uolontà unito al mio camerata Steffano Bartolouich che come mio secondo commissario assista il Signor Santo perche lo passi auisar, e sugerir di tutto quello non può saper il compagno, e per segno di gratitudine alli miei due²⁸ commissarii lassio in regalo, al Signor Santo la mia possada d'argento da uiagio col solo sculier d'argento, e le capette d'argento alli manichi, del cortel, e piron, e al Stipe un cechino per prendersi qualche galanteria per mia memoria; leuando prima delle diuisioni del mio capitale tutti li legati, e poi diuider tutta l'asse per meno confusione; li miei debiti saranno nottati in pagherò à parte, e questi douranno esser pagati dal soldo che lassio da risquoter dalla Signora Elisabetta Teresa Butcouich Radnich, e questi sono cechini cento il qualli dourano pagarsi à chi sarà aditati dal pagherò medesimo, ma cio pagherà Don Andrea come l'erede del soldo medesimo senza agrauio degl'altri legati, e porzionarii del testamento medesimo. Sospendendo ogni legato à chiunque ardisse opporsi à questa mia ultima uolontà, intendendo sia eseguita come uoglio io; essendo tute le mie miserie, dopo Dio, mie libere, e però padron desequirle, e darle à chi mi piace.

²⁸ Na dnu stranice istim rukopisom: *Io Tenente Andrea Mladinich affermo mano propria.*

Ora auendo suplito à tutto quello che la coscienza mi detta, e che da Dio mi fù ispirata; suplico Sua Diuina Maestà che nel passaggio che deuo far da questa all'altra vitta, degni accettar la grazia, che chiederà l'Immacolata Concicio di Maria Vergine mia particolar auocata, e tutti li santi da me inuocati per protettori fra l'anno accio Idio Signor mi riceua nella sua Santissima Gloria per tutta letternità Amen, Amen, laudato, e ringraziato sempre sia, il Santissimo nome di Giesù, Giuseppe e Maria. Amen cosi sia.

Io Tenente Andrea Mladinich feci il presente testamento di proprio pugno solo nella mia camera senza compagni di sorte alcuna, il qualle consegnero a chi si deue, e ne esigerò con credenza l'esecuzione, facendolo firmar da quei testimoni che saranno sufficienti in fede.

Poscritta, auerto gli eredi che l'inventario di tutta la mia facoltà sarà consegnato dal Signor Santo Rotta, questa è scritta da altra mano, ma firmato ogni foglio di mio pugno in fine bolato del mio sigilo; perciò sarà riceputo con bon animo massime essendo in mano d'onesta persona.

Andrea Mladinich affermo

Quatro sole fazzade scritte da me Andrea Mladinich

Adi primo Dicembre 1778 Zara

Stante la morte nella decorse notte seguita dell'oltrascritto testatore Tenete Andrea Mladinich, fù ad istanza del Signor Santo Rotta suo commissario aperto il presente (!) testamento dal Nobil Signor Aluise Gliubauaç Detrico Consigliere, preuia la ricognizione da esso fatta da sigilli e dell'iscrizione fatta dal Nobil Signor Serdar Simon Ponte Possidaria, che come Giudice esaminadore, interuenne alla consegna del testamento medesimo, qualle tosto fù da mè infrascritto Nodaro letto, e pubblicato in casa alla presenza del detto Nobil Signor Consigliere, presenti li Domini Anzolo Augustin Cossolo, e Francesco Colombo testimonii chiamati; indi immediata conferitorni alla casa del detto Signor Santo Rotta, in cui nel secondo appartamento di sopra in una camera uerso borra hauendo trouato il cadauere del testatore uestito di bianco posto in una cassa da morto, senza coperchio, ripublicai leggendo il testamento stesso molti assistenti, e presenti, fra quali li Signori Vincenzo Lucerini, et Antonio Doria testimonii.

Nicolò Bonicelli di Veneta Autorità Nodaro publico, e giurato di Zara.

PRILOG 2.: Prijepis oporuke kapetana hrvatskih konjanika Mihovila Anđela Filiberija (Državni arhiv u Zadru, Spisi zadarskih bilježnika, Domenico Castelli: 1777.-1812., b. XXXVII., filza I., br. 14., 29. III. 1783.)

Nel nome di Cristo Amen. L'anno della sua Santissima Natiuità 1783, indizione prima, giorno di sabbato 29 del mese di Marzo nelli tempi del Serrenisimo Principe, e Signor Nostro Eccellentissimo il Signor Paolo Renier per l'Idio grazia inclito Doze di Venezia²⁹, del Reggimento dell'Illustrissimo Signor Antonio Cicogna Conte di Zara³⁰, alla presenza del Nobil Signor Zaratino il Magnifico Signor Dottor Conte Giouanni Antonio Fanfogna onorando Giudice Esaminatore, di me nodaro, e segue.

Personalmente costituito il Signor Michiel Filiberi quondam Francisco da Sebenico Capitan de Croati a Cauallo esiste in questa Città, da me nodaro benissimo noto, quale giacendo in letto, perchè aggrauato da male, sano però di mente, sensi, intelletto, e loquella, uolendo disponer delle cose sue in uista della certeza della morte, ed incerteza dell'ora, però con il presente nuncupatiuo testamento che si dice sine scriptis ha ordito (!) quello segue.

Prima di tutto raccomanda l'anima sua a Iddio Signore, alla Beata Vergine ed ai santi suoi protettori, perchè sciolta dal corpo sia fatta degna della gloria del Paradizo.

In commissario et esecutor del presente suo testamento ed ultima uolontà ha instituito il Signor Capitan Girolamo Noueller di lui cognato.

Aricordati per douer del mio officio i luochi pii di questa Città, il riscatto da poueri schiaui, e la casa della Pietà, rispose non lascia cosa alcuna a medesimi.

Suoi vniuersali eredi ha instituito, e uoluto che siano la Signora Marina Noueller sua diletissima consorte, ed il Signor Vincenzo suo affettuoso figlio con questa condizione, che esso suo figlio abbia a rispettare, ubbedire, ed amare sua madre, con quel amore douuto ad un figlio, uerso la affettuosa madre, qual fù sempre essa Signora Marina uerso il figlio, ed in caso diuerse intende, e uuole, che resti priuo dell'intiera sua facultà, e dopo la morte di essa Signora Marina, che Dio Signore conserui lungamente sarà esso suo figlio l'assoluto erede di tuti i suoi beni mobili, stabili, azioni, ragioni, crediti, ed ogni altra cosa a lui Signor testatore spettanti, ed appartenenti.

Alla sua figlia Signora Francesca moglie del Signor Conte Pietro di Caldogno disse niente lasciare auendola decentamente dotale al tempo del suo matrimonio.

²⁹ Paolo Renier, mletački dužd od 1779. do 1789. godine.

³⁰ Antonio Cicogna, zadarski knez od 1782. do 1784. godine.

Seguita, che sia la di lui morte ordina, e uuole, che i suoi funerali siano fatti decentamente ma senza onori militari, raccomandado a suoi eredi unicamente di suffragare l'anima sua nei modi possibili, onde meritar la gloria del Paradiso.

E questo disse, e uuole, che sia il suo testamento ed ultima uolontà, che come tale dourà ualere, e se come tale non ualesse uaglia come codicillo, donazion causa mortis, ed ogni altra disposizione, che meglio auer potesse non etc.

Fatto in Zara in casa di esso testatore posta in Ceriera. Presenti li Nobil Signor Conte Sebastian Carara, e Conte Girolamo Bortolazi testimonii noti, chiamati, e pregati.

Et io Domenico Castelli Veneta Autorità Nodaro publico e giurato di Zara ho scritto il presente testamento cosi ordinatomi del testatore a cui riletto lo confermo in ogni sua parte.

Addi 3 Aprile 1783, indizione prima, giorno di sabbato, Zara

Stante la morte sucesca nella decorsa notte del sopradetto Signor testatore fù aperto dal Nobil Signor Dottor Conte Giouanni Antonio Fanfogna giudice esaminatore interuenuto alla facitura il presente testamento preuia la ricognizione del suo caratrere, e sigillo, e cio ad istanza del Signor Capitan Girolamo Noueller commissario testimonario in casa d'abitazione del medesimo testatore. Presenti Girolamo Nouello quondam Simon, e Zuanne Ercegh quondam Matte testimonii noti, chiamati, e pregati.

Et io Domenico Castelli di Veneta Autorità Nodaro publico e giurato di Zara ho publicato il presente testamento.

Na poleđini: Giouanni Antonio Fanfogna giudice esaminatore interueni alla facitura del presente testamento l'inscrissi di mio proprio carraterre, et il sigilai col solito mio sigilo.

Testamento del Signor Capitan Michiel Filiberi scritto da me Domenico Castelli nodaro publico li 29 Marzo 1783

Andrija Mladinić and Mihovil Anđelo Filiberi: officers of the unit *Croati a Cavallo* (from the social and military history of the eighteenth-century Dalmatia)

In the course of past centuries and especially the Turko-Venetian wars of the early modern era, military units composed of the local population and headed by local officers played an important role in the military and social history of Dalmatia. One of these units, which enjoyed the elite status within the Venetian army, was known under the name of *Croati a cavallo* (*Cavalleria Croati*). This article focuses on the biographies of two officers of the Croatian cavalry units, Lieutenant Andrija Mladinić and Captain Mihovil Anđelo Filiberi, who were active in the Venetian army in the second half of the eighteenth century. The essay is based on the archival sources kept in the State Archives in Zadar (archival funds: *Notarilia Jadertina/Spisi zadarskih bilježnika, Acts of Venetian Governors/Spisi generalnih providura*), State Archives in Venice (*Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli: Cavalleria Croati*) and the Croatian State Archives in Zagreb (Registers of deaths of the Parish of St. Anastasia in Zadar). Using these sources, we have constructed a general overview of the organization and activity of the Croatian cavalry in the Venetian military service, and present information concerning the military service as well as the public and private lives of the two officers, Mladinić and Filiberi. The appendix section contains transcripts of their testaments and inventories kept in the State Archives in Zadar.

Keyword: Dalmatia, Zadar, Venice, military history, social history, early modern period, Andrija Mladinić, Mihovil Anđelo Filiberi